

EGE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

EGE BÖLGESİNDE DENİZEL YETİŞTİRİCİLİK YAPAN
İŞLETMELERİN HUKUKSAL SORUNLARI
VE ÇÖZÜM YOLLARI

Serkan İNCEKAŞ

Su Ürünleri Yetiştiricilik ABD

Bilim Dalı: 504.04.01

Sunuş Tarihi:20/08/2009

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Dilek EMİROĞLU

Bornova-İZMİR
2009

Sayın Serkan İNCEKAŞ tarafından Yüksek Lisans tezi olarak sunulan “Ege Bölgesinde Denizel Yetiştiricilik Yapan İşletmelerin Hukuksal Sorunları Ve Çözüm Yolları” başlıklı bu çalışma E.Ü. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği ile E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Eğitim ve Öğretim Yönergesi'nin ilgili hükümleri uyarınca tarafımızdan değerlendirilerek savunmaya değer bulunmuş ve 20/08/2009 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aday oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Jüri Üyeleri:

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Dilek EMİROĞLU

Raportör Üye : Prof Dr. Şükran ÇAKLI

Üye : Prof. Dr. Osman ÖZDEN

ÖZET**SU ÜRÜNLERİ ÜRETİCİLERİNİN HUKUKSAL SORUNLARI****İNCEKAŞ, Serkan****Yüksek Lisans Tezi, Su ürünleri Yetiştiriciliği Anabilim Dalı****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Dilek EMİROĞLU****Ağustos 2009, 74 Sayfa**

Tezde amaçlanan, su ürünleri üreticilerinin hukuksal sorunlarının bilimsel yöntemler ile tespit edilmesidir.

Ege Bölgesinden denizel üretim yapan su ürünleri üretim tesisleri ile birebir görüşmeler yapılarak hukuksal sorunlarının tespiti amaçlanmıştır. Çalışmaya katılan 13 işletmede hazırlanan anketler uygulanmıştır. Anketlerin sonuçları, hukuksal sorunlara ilişkin olarak daha önceden yapılmış çalışmalar ile birlikte değerlendirilmiştir. Üreticilerin hukuksal sorunlarının saptanması ve net çözüm önerileri getirilmesine çalışılmıştır

Üreticilerin kiralama ve taşınma sorunlarının yoğun olduğu, yasal düzenlemelerin dağınık olduğu, sektörün yönetiminin de tek elden gerçekleşmediği öne çıkmıştır. Mevzuatın bir araya getirilmesi, yönetimin birleştirilmesi, ihracat ve üretim desteklerinin artırılması ve vergi oranlarının düşürülmesi, turizm sektörü ile rakip olarak değil paralel uygulamalar geliştirilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Su ürünleri yetiştiriciliği, ağ kafes, hukuk, sorun.

ABSTRACT

İNCEKAŞ, Serkan

Master of Science in Department of Aquaculture

Supervisor: Prof. Dr. Dilek EMİROĞLU

August 2009, 74 pages

The aim of this study is to solve of common legal obstacles of producers by scientific methods.

It is aimed that legal obstacles of producers where located in the Aegean region were tried to solve by the interview. Special prepared questionnaire was applied to the 13 aquacultural plants. The results of this questionnaire were evaluated previous reports which are carried out about this topic. It is determined that legal obstacle and related problems of producers were solved and also clear solutions techniques were suggested in this study.

It is determined that such problems as rent and moving etc. were intensively observed and also legal applications were not directed regularly by the one power. Additionally, it was suggested that it should be assembled the legislation, increase of import and export supports, decrease of tax ratios and also friendly and parallel strategies should be established with tourism sectors.

Keywords: Aquaculture, cage, law, obstacle.

TEŞEKKÜR

Çalışmada emek ve katkılarını esirgemeyen başta danışmanım Prof. Dr. Dilek EMİROĞLU' na,

Master çalışmasına başlamamdan bu yana sürekli destek veren Prof. Dr. Kürşat FIRAT' a, Prof. Dr. Şahin SAKA' ya, Yrd. Doç. Dr. Şükrü YILDIRIM, Doç Dr. Cüneyt SÜZER, Dr. H. Okan KAMACI, Dr. Deniz ÇOBAN, Arş. Gör. Deniz GÜNAY' a,

Ankete yardımcı olan tüm firmalara ve tüm Su Ürünleri Mühendislerine,

Yaşamım boyunca desteklerini hep arkamda hissettiğim aileme ve eşime teşekkürü borç bilirim.

Serkan İNCEKAŞ

Ağustos, 2009

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	Sayfa
ÖZET	V
ABSTRACT	VII
TEŞEKKÜR	IX
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	XI
ŞEKİL DİZİNİ	XV
ÇİZELGELER DİZİNİ	XIX
1. GİRİŞ	1
1.1 Akuakültürün Tanımı ve Tarihi	1
1.2. Akuakültürün Farklılığı	3
1.3. Neden Akuakültür?	5
1.4. Deniz Balıkları Yetiştiriciliğinin Dünyadaki, Avrupa' daki (Akdeniz) ve Türkiye' deki Durumu	7
1.4.1. Dünyada Akuakültür ve Deniz Balıkları	7
1.4.2. Avrupa Akuakültürü ve Deniz Balıkları	8
1.4.3.Türkiye Akuakültürü ve Deniz Balıkları	12
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	18
3. MATERYAL VE METOT	28
4. BULGULAR	29
4.1 Tesisin Kuruluş Süreci	30

İÇİNDEKİLER DİZİNİ (DEVAM)

4.2 Üretim Alanının Kiralanması	31
4.2.1. Kiralama bedellerinin uygunluğu	32
4.2.2 Kira bedellerinin yüksek olmasının nedenleri	32
4.3 Mevcut Üretim Alanı ve Taşınma Süreci	33
4.3.1. Tesislerin yerlerinde değişiklik	33
4.3.2 Taşınma ihtiyacının sebepleri	34
4.3.3 Ağ kafeslerin taşınma tarihleri	35
4.3.4 Taşınma maliyetlerinin finansmanı	36
4.3.5. Taşınma maliyetlerinin miktarı	37
4.3.6 Taşınma gerekliliği	38
4.3.7 Gerekmesi halinde taşınmanın tercih edilirliliği	39
4.4 Üretim Aleyhine Kullanılan Kirlilik Kartı	40
4.5 Üretimin ve Sistemin Sigortalanması	41
4.5.1 Üretilen balıkların sigortalılığı	42
4.5.2 Ağ kafes sistemlerinin sigortalanması	42
4.5.3 Sigorta sistemine dâhil olmaktadır tereddütler	43
4.5.4 Sigorta kapsamındaki hasar	44
4.5.5 Hasarın tazmin edilebilirliği	45

İÇİNDEKİLER DİZİNİ (DEVAM)

4.5.6 Sigorta tazminatının yeterliliği	46
4.5.7 Sigorta primlerinin miktarı	47
4.5.8 İşletmede hırsızlık olayları	48
4.6 Mevcut Mevzuat ve Hukuksal Süreç	49
4.6.1 İşletmelerde mevzuata hâkimiyet	49
4.6.2 Hukuksal sorunların çözümünde alınan destek	50
4.6.3 Yargıya intikal etmesi gereken sorunlar	51
4.6.4. Hukuksal sorunların varlığında yargıya başvurmaya tercih eğilimi	52
4.6.5 Yargıya intikal eden sorunlarda elde edilen sonuçlardan memnuniyet	53
4.7 Üretim Sürecinin Genel Sorunları	54
4.7.1 Sektörün genel sorunları	54
4.7.2 Ürünlere sağlanan devlet desteklerinin yeterliliği	55
5. TARTIŞMA ve SONUÇ	57
6.LİTERATÜR	65
EKLER	71
ÖZGEÇMİŞ	74

ŞEKİL DİZİNİ

	Sayfa
1.1. Su ürünleri üretim projeksiyonu (Beveridge, 1996).	6
4.1. Tesisin kurulumu için öngörülen süre	30
4.2. Üretim alanının kiralanma süresi	31
4.3. Kira bedellerinin uygunluğu	32
4.4. Kira bedellerinin yüksek tutulmasının nedenleri	33
4.5. Halen ilk kuruluş alanında üretim yapanlar	34
4.6. Taşınma ihtiyacının sebepleri	35
4.7. Taşınma tarihi (Anket tarihine göre, 2008)	36
4.8. Taşınma konusunda alınan ekonomik desteğin kaynağı	37
4.9. Ağ kafeslerin öngörülen bölgeye taşınması için gerek duyulan taşınma maliyetleri (TL)	38
4.10. Taşınması gerekliliği olduğunu düşünen işletmeler	39
4.11. Gerekmesi halinde taşınacak işletmeler	40
4.12. Kirlilik propagandasının başarılı olmasının nedenleri	41
4.13. Balıkların sigorta durumları	42

ŞEKİL DİZİNİ (DEVAM)

4.14. Ağ kafes sistemini sigortalatan işletmeler	43
4.15. Sigorta kapsamına girmekteki tereddüdün sebepleri	44
4.16. İşletmesinde hasar oluşan işletmeler	45
4.17. Hasarların sigorta tarafından tazmin oranları	46
4.18. Hasar tazminatlarının tatmin ediciliği	47
4.19. Sigorta primlerinin makul bulma oranları	48
4.20 Hırsızlık olayı yaşanan işletmeler	49
4.21. İşletmelerde mevzuata hâkimiyet	50
4.22. İşletme kaynaklı hukuksal sorunların çözümünde hukuksal desteğin kaynağı.	51
4.23. İşletme kaynaklı yargıya intikali gereken sorunu olan işletmeler	52
4.24. Hukuksal sorunlarını yargıya intikal ettirmeyi tercih eden işletmeler	53
4.25. Yargıya intikal eden uyuşmazlıklarda alınan sonuçları tatmin edici bulma oranı	54
4.26.Sektörün başlıca sorunları	55

ŞEKİL DİZİNİ (DEVAM)

4.27. Ürün başına destekleme miktarını makul bulan
işletmeler

56

ÇİZELGELER DİZİNİ

	sayfa
Çizelge 1: 2002-2006 yılları arasındaki dünya akuakültür Üretimleri (milyon ton).	8
Çizelge 2: Avrupa akuakültür üretim miktarları (ton) (FAO, 2007).	9
Çizelge 3: Akdeniz akuakültüründe önde gelen ülkelerinin akuakültür üretim miktarları (ton).	11
Çizelge 4: 2002-2007 yılları arasındaki deniz balıkları üretimi (ton)	13

1. GİRİŞ

1.1. Akuakültürün Tanımı ve Tarihi

Akuakültür, hayvansal ve bitkisel su canlılarının insan faktörü dahilinde kontrollü veya yarı kontrollü olarak gıda, stokların takviyesi, süs, hobi ve bilimsel araştırmalar için yetiştirilmesi olarak adlandırılabilir (Çelikkale vd., 1999).

Su ürünleri yetiştiriciliğine ait ilk bulgular M.Ö. 2000 yıllarında Çin'de ele geçirilmiştir. Bununla birlikte yapılan son kazılarda akuakültürün ilk defa Mısır' ılıar tarafından bulunduğuna dair belgeler mevcuttur. Eski Mısır' da M.Ö. 2500 yıllarında insanların tilapya (*Tilapia sp.*) balıklarını havuzdan çıkarırken gösteren figürler mezar resimlerinde mevcut olup, duvar süslemelerinde ise balık çizimlerine rastlanmıştır. Yine M.Ö. 2000 tarihlerinde Japonya kıyılarında kontrollü istiridye (*Ostridea sp.*) yetiştiriciliğinin uygulandığı bilinmektedir. Ekstansif deniz çiftlikleri ise ilk defa M.Ö. 6. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Kabuklu yetiştiriciliğine ait türler M.Ö. 5. yüzyılda Yunanistan'da denenmiştir. Eski Roma' da levrek (*Dicentrarchus labrax*), çipura (*Sparus aurata*), kefal (*Mugil sp.*) ve istiridye (*Crassostrea gigas*) kültürüne ait çalışmalara rastlanmaktadır. M.Ö. 475 yılında Fan Lai sazan (*Cyprinidae sp.*) yetiştiriciliği ile ilgili ilk bilgileri sunmuştur. M.Ö. 100'lü yıllarda Yunanlıların istiridye kültürü üzerine yoğun çalışılmaları olduğuna dair bulgular vardır. Aynı zamanda İncil' de de balık yetiştiriciliğinden söz edilmektedir. Roma döneminde sahil kısmında uygulanan yetiştiricilik çalışmaları ortaya çıkmıştır. Bu teknikler halen İtalya' da kullanılanların temelini

oluşturmaktadır. Roma İmparatorluğu'nun son dönemlerinde akuakültüre ait izler 12. yüzyılda merkez Avrupa' da tatlı su balıklarının yetiştiriciliği görülünceye kadar ortada kalmıştır. Orta çağ dönemine gelindiğinde ise şatoların ve manastırların çevresinde bulunan su ortamında yıl boyunca tüketilmek amacı ile stoklanmış sazın türlerine rastlanmaktadır. İlk olarak yetiştiriciliği yapılan tür ise soğuk sularda bulunan somon (*Salmonidae* sp.) balığıdır. İlk somon kuluçkahanesi Almanya'da 1741 yılında kurulmuş ve bu tarihten itibaren gelişen kültür sistemleri ile bu türün yetiştiriciliği artmıştır (Alpbaz, 1991).

Deniz balıkları yetiştiriciliğinin ilk uygulamaları Endonezya' da 1400 yıllarında başlamıştır. Bu dönemde süt balığı (*Chanos chanos*) yavruları sahil kıyılarındaki havuzlarda stoklanmıştır. Java' da bu balığın deniz ile bağlantısı olan azmıklarda ortama yem girilmeden yetiştirilmesi uzun yıllar devam etmiştir. Su ortamında oluşan yoğun alg kümelerini tüketen bireyler gelişimlerini devam ettirmişlerdir. Daha sonra havuzların gübrenmesi ortamdaki yem yoğunluğunu arttırmış ve yeni bir dönem başlamıştır. Sonraki yıllarda dışarıdan besleme uğraşları sonucu günümüzdeki modern balık yetiştiriciliğine geçilmiştir. Bugün dahi yıllar önce uygulanan yöntemler geçerliliğini korumaktadır. 15. yüzyılda Adriatik kıyılarında geniş ölçekli ekstansif akuakültür (Vallikültür) çalışmalarına rastlanmaktadır. Dinsel olarak Cuma günleri et yemenin yasaklanması Avrupa kültüründe balık yetiştiriciliğinin gelişmesini sağlamıştır. 19. yüzyılda kabuklu kültürü bir kez daha güncel hale gelerek batı Akdeniz ve Adriatik' te yayılım göstermiştir. Deniz balıkları yetiştiriciliğindeki gelişmeler 1960' lı

yıllarda Japonya’da sarı kuyruk (*Seriola quinqueradiata*) balığının yetiştiriciliğe alınması ile başlamıştır. Daha sonraki dönemde mercan (*Pagrus major*) ve orkinos (*Thunnus thynnus*) yetiştiriciliği yoğun biçimde ele alınmıştır. Balık ve istiridyede modern akuakültür günümüzden 30 yıl kadar önce başlamıştır. Birçok Akdeniz ülkesi bu gelişimde yerini almıştır. Günümüze gelindiğinde Kuzey Avrupa somon konusunda ilerlemeler göstermiş, 1980’ li yıllarda ise Akdeniz Ülkeleri çipura ve levrek yetiştiriciliğini ekonomik sisteme kazandırmışlardır. İtalya geleneksel vallikültür yöntemleri ile pazarda lider durumuna gelmiştir. Birçok ülkede su ürünleri yetiştiriciliği tarım sektörü ile karşılaştırıldığında önemli derecede gelişim göstermiştir.

1.2. Akuakültürün Farklılığı

Karasal hayvancılık ile karşılaştırıldığında balık çiftlikleri çok daha fazla çeşitlilik gösterir. Bunun nedeni üretime alınacak birçok tür olduğu gibi, her birinin ayrı karakteristik yapısının olmasıdır. Kimi türler deniz suyu ortamına ihtiyaç duyarken, kimileri tatlı suya, kimileri de acı sulara ihtiyaç duyarlar. Somon gibi göç eden balıklar yumurtlamak için tatlı sulara girseler de juvenil ve büyüme dönemlerinde deniz suyuna geçmek durumundadırlar. Bu şartlar somonlardan yumurta elde ederek üretim yapmak için tatlı su kuluçka tesislerine ihtiyaç yaratırken, büyüme için denizel ortamın sağlanmasını zorunlu hale getirir.

Birçok tür farklı sıcaklıklara adapte olabilir. Tropikal balıkların yaşam ortamları yapay olarak ısıtılmadıkça yaşamları devam edemez. Yılan (*Anquillidae* sp.) ve çipura gibi karnivor balıklar yemlerinde

büyük ölçüde hayvansal protein içeren besinsel içeriklere ihtiyaç duyarlar. Bu durum omnivor ve herbivor türlere göre farklılık gösterir. Balıkların hayatlarının ilk evrelerinde meydana gelen farklılıklar onların besinsel ihtiyaçlarında da değişime neden olmaktadır.

Farklı türlerin farklı tercihleri bazen türlerin aynı ortamda bir arada yaşamalarına (polikültür) imkân tanır. Bunun tersi ise tek türün ele alındığı monokültürdür. Bazen de kültür ortamı tarımsal alan ile paylaşılır (örneğin; pirinç tarlalarının veya ördek havuzlarının kullanılması gibi).

Balık çiftlikleri üretim periyodunda olgun anaçlardan yumurta temin ederler. Daha sonra tür larval aşamaları tamamlayıp ön büyümeye tabii tutulur ve sonunda pazara gönderilir. Alternatif olarak bu zincir değişik yollarla kısaltılabilir. Kültür ortamında yetiştirilemeyen türlerin yavrularının doğal ortamdan yakalanarak yetiştirilmesi mümkündür. Hatta göç eden balıkların kültür ortamında juvenil hale getirilip doğaya salınması ve daha sonra onların içgüdüsel olarak geriye dönmelerinden faydalanarak yakalanması da mümkündür. Bu durum kültür orijinli balıkçılık olarak adlandırılmaktadır (Sepherd ve Bromage, 1988).

Bölgesel şartların hüküm sürdüğü alanlarda balık çiftliklerinin çeşitliliği yoğun biçimde değişim gösterir. Bu durum ekstansif, mesocosms ve intensif yetiştiriciliğe ve bunların alt kültürlerine ihtiyaç duyacak şekilde organize edilebilir.

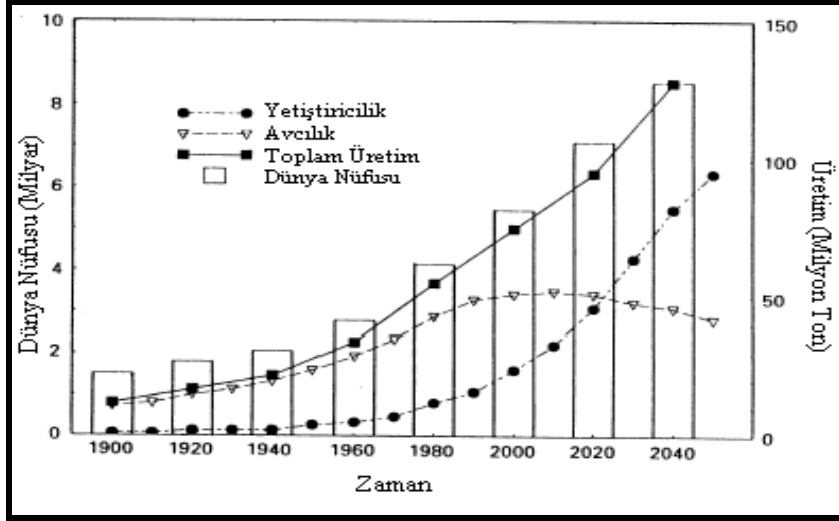
Gelişmiş pazar ekonomisine sahip endüstriyel ülkelerde balık yetiştiriciliği aşağıda belirtilen etkenlerin etkisi altındadır.

1. Üretimin her aşamasında amaca uygun birimlerin kullanılması,
2. Tesis edilen hacimden veya kullanılan üretim alanından maksimum oranda pazara sunulacak ürün elde edilmesi için yüksek stoklama miktarı,
3. Pelet formunda türün besinsel ihtiyaçlarını karşılayabilecek bilimsel olarak formüle edilmiş yem kullanımı,
4. Besleme, sınıflandırma ve hasat gibi operasyonlarda yüksek oranda otomasyon kullanımı,
5. Üretimin anaçtan elde edilen yumurtalar kullanılarak türün pazar aşamasına kadar getirilmesinin sağlanması.

1.3. Neden Akuakültür?

Kitlesel sorunların en önemlilerinden biride şüphesiz beslenmedir. Dünya üzerinde her gün ortalama 140.000 çocuk dünyaya gelmektedir. Dünya nüfusunun 2030 yılında 10 milyarı aşacağı tahmin edilmektedir. Dünya su ürünleri üretimi II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızla artarak 20 milyon ton seviyelerinden 1970'li yıllarda 65 milyon ton seviyesine ulaşmıştır. Bu dönemde meydana gelen petrol krizleri ve küresel ekonomik durgunluk bu hızlı artışı frenlemiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde ise artan teknoloji kullanımı ile bu rakam 130-140 milyon bandına oturmuştur (avcılık+yetiştiricilik). Bu rakamın yaklaşık %30'u yetiştiricilikten elde edilmektedir. Artış bu şekilde devam ettiğinde yetiştiricilik yolu ile elde edilen su ürünlerinin 2020 yılında avcılık ile

elde edilecek su ürünleri miktarı ile eşitleneceği, 2040 yılında ise bu rakamın iki katına çıkacağı tahmin edilmektedir.

Şekil 1.1. Su ürünleri üretim projeksiyonu (Beveridge, 1996).

Dünya nüfusunun kullandığı proteinin %6' sı balık tüketiminden karşılanmaktadır. Toplam hayvansal proteinler ise %24 oranında balıklardan sağlanmaktadır. Yetiştiricilik yolu ile elde edilen miktarlardaki artışa rağmen avcılık stoklarından elde edilen miktarlarda önümüzdeki yıllarda artış beklenmemektedir. Bu yüzden yetiştiriciliğe olan talep artışında farklı nedenler ortaya çıkmaktadır.

1. Dünyadaki doğal stokların veriminin maksimum kapasitede kullanılmasına bağlı olarak doğal ortamdan balık sağlamanın talebi karşılayamaması.
2. Toplumların su ürünlerinin besin değerini anlamış olması ve artan nüfusa yönelik yüksek besleme kriterlerine sahip olması.

3. 200 millik Münhasır Ekonomik Bölge ilanları balık avcılığında kısıtlamalara neden olmuş ve açık deniz balıkçılığı giderek daha pahalı ekonomik faaliyete dönüşmüştür.
4. Denizel kirlenme ve ortamdan yoğun balık avcılığı doğal stoklara zarar vermiş bazı türler yok olma tehlikesi ile karşı karşıya gelmiştir. Bu durum bu stokların takviye edilmesini gerekli hale getirmiştir.
5. Pazar talebinin artması ve doğal üretimin azalması sonucu pazar fiyatlarındaki yükselme yetiştiriciliği cazip hale getirmiştir.
6. Balık kültürünü almış ve almaya başlamış toplumlar sadece av sezonlarında değil tüm yıl boyunca balığa talep duymaya başlamıştır. Sürekli gelen talep türün yaşam özelliklerine ve doğal koşullara bağlıdır. Bu yüzden pazara sunulan üretim mevsimseldir. Yetiştiricilikte ise üretilen canlıların yaşamları ve çevresel faktörler büyük ölçüde kontrol altındadır.
7. Tüm bu değişkenlere bağlı olmak üzere biyoloji, mühendislik ve genetik alanındaki gelişmeler yetiştiricilikteki sorunları çözerek kalite ve kantiteyi her geçen süre arttırmaktadır.

1.4. Deniz Balıkları Yetiştiriciliğinin Dünyadaki, Avrupa'daki (Akdeniz) ve Türkiye'deki Durumu

1.4.1. Dünyada Akuakültür ve Deniz Balıkları

Dünyada yetiştiricilik yolu ile elde edilen su ürünleri üretimi 2005 yılında 51.884 milyon tondur (2005 yılı dünya balık üretimi 141.403 milyon ton). Algler ve su bitkileri eklendiğinde bu rakam

66.673 milyon tona ulaşmaktadır. Bu değer dünya su ürünleri üretiminin (su bitkileri hariç) %45' ini oluşturmaktadır.

Yetiştiricilik Asya, Güney Amerika ve Afrika' nın gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerinde hızlı bir artış göstermiştir. Dünya üretiminin %75' inden fazlası gelişmekte olan ülkeler tarafından üretilmektedir. Yetiştiricilik yolu ile sağlanan miktarın %90' ı Asya ülkelerinden elde edilmektedir. Çin tek başına 2005 yılında üretimin yaklaşık %60' ını gerçekleştirmiştir. Asya' yı Avrupa, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Afrika ve Okyanusya takip etmektedir. 2002-2006 yılları arasında dünya su ürünleri sektöründeki üretim miktarları aşağıda gösterilmiştir (Çizelge 1).

Çizelge 1: 2002-2006 yılları arasındaki dünya akuakültür üretimleri (milyon ton).(FAO 2007)

Ürün/Yıl	2002	2003	2004	2005	2006
İç Sular	23.096	24.155	26.314	27.963	29.853
Acı Sular	2.480	3.055	3.349	3.736	4.128
Deniz Ortamı	14.814	15.463	16.257	16.812	17.670
Toplam	42.868	45.735	49.272	51.884	51.651
Su Bitkileri	11 575	12 526	13 930	14 789	15.075
Genel Toplam	54.443	58.261	63.202	66.673	66.726

1.4.2. Avrupa Akuakültürü ve Deniz Balıkları

Avrupa akuakültürü, özellikle Akdeniz akuakültürü son 20 yıl içinde çok hızlı bir ilerleme göstermiştir. Akdeniz' de sahili bulunan ve know-how üretmekte başarılı olan ülkeler deniz balıkları larva yetiştiriciliğinde oldukça hızlı mesafe kat etmişlerdir. Üretilen bilgi

ekonomik sisteme ve oradan da gelişmekte olan ÷lkelere kaydırılarak sektör büyümesi sağlanmıştır. 2000 yılı verileri incelendiğinde deniz orijinli üretimin bu bölgede 115.915 tona ulaştığı gör÷lür. 2002-2005 yılları arasındaki bu üretimin yıllık ortalama artışı %6' dır. Bu durum dünya akuak÷ltür artış ortalamasından daha fazladır. Avrupa akuak÷ltürü yaklaşık %42 oranında yumuşakça ve kabuklu yetiştiriciliğine, %47 oranında balık türlerinin kültürüne ve %11 oranında da su bitkilerine dayanmaktadır (Tablo 2).

Çizelge 2: Avrupa akuak÷ltür üretim miktarları (ton) (FAO, 2007).

Ürün/Yıl	2002	2003	2004	2005
Yumuşakçalar	667.110	708.535	713.938	688.857
Diadromlar	1.029.291	1.067.266	1.107.667	1.058.264
Tatlı Su Balıkları	233.519	244.319	238.887	240.489
Deniz Balıkları	115.820	141.853	134.279	152.274
Su Bitkileri	181	104	253	290
Kabuklular	450.847	425.231	389.047	364.314
Toplam	2.496.768	2.587.308	2.584.071	2.504.488

Akdeniz akuak÷ltür üretiminde ise baskın durumda olan ÷lkeler İspanya, Fransa, İtalya ve Mısır' dır. Bu ÷lkeler toplam üretimin %80-85' lik bir kısmını üretirler. İspanya, İtalya ve Fransa yumuşakça yetiştiriciliğinde daha baskın halde iken, Mısır balık üretiminde ilk sırayı almaktadır. Mısır kefal yetiştiriciliğinde söz sahibi ÷lkedir. Özellikle doğal ortamdan toplanan kefal yavruları balık yetiştiriciliğinin temel kaynağını oluşturmaktadır. Kefal yetiştiriciliğini sınırlayan faktör bahsedildiği üzere yavruların doğal ortamdan temin

edilmesidir. Bunun için üretim miktarları doğal ortamdan gelen yavru ile sınırlı kalmaktadır.

Akdeniz ülkelerinde yetiştiricilik sektörüne yeni türler kazandırılmasına yönelik çabalar, 1990'lı yıllardan itibaren özellikle Avrupa Birliği tarafından finanse edilen araştırma projelerinin uygulamaya konulmasıyla birlikte başlamıştır. Akdeniz ülkelerinde tür çeşitliliği konusunda yapılan araştırma çalışmalarında yaklaşık 20 adet balık türü ele alınmıştır. Bu balık türleri, genel olarak hızlı büyüyen buna karşın nispeten düşük fiyatlı balıklar (sarı kuyruk, lambuka, sariağız gibi) ve yavaş büyüyen yüksek fiyatlı balıklar (fangri mercan, dil, sinarit, kalkan gibi) şeklinde gruplandırılmıştır. Son yıllarda özellikle ihracata bağlı olarak yaşanan krizler ve çipura-levrek balıklarının artan üretim miktarları sonucunda azalan ekonomik getirisi üreticileri yeni türlerin arayışına itmiştir.

Ülkemizde de özellikle son 4-5 yılda sinagrit (*Dentex dentex*), fangri (*Pagrus pagrus*), kalkan (*Psetta maxima*), sarı ağız (*Argyrosomus regius*), sivriburun karagöz *Diplodus puntazzo*), orkinos (*Thunnus thynnus*), eşkine (*Sciaena umbra*), minekop (*Umbrina cirrosa*), sargos (*Diplodus sargus*), lahos (*Epinephelus alexandrinus*), akya (*Lichia amia*), mırmır (*Lithognathus mormyrus*) ile kırmızı bantlı mercan (*Pagrus auriga*) türleri üzerinde araştırma çalışmaları ve deneme üretimleri başlamıştır. Araştırma çalışmaları sonucunda ticari üretim aşamasına en çok yaklaşılacak balık türleri Sparidae familyası içindedir. Sparidae familyasına ait türlerinin üreme, larva yetiştirme, büyütme teknikleri çipura üretimine benzerlikler göstermesi bakımından araştırma ve üretim çalışmalarında daha hızlı sonuçlar

alınmasını sağlamıştır. Deniz balıklarının ekonomik değeri iç su türlerine oranla daha yüksektir.

Çizelge 3: Akdeniz akuakültüründe önde gelen ülkelerinin akuakültür üretim miktarları (ton). (FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) 2007. Fisheries Department. Databases and Statistics: <http://www.fao.org/fi/statist/statist.asp>)

Ülke/Yıl	2002	2003	2004	2005	2005-Dnz. Balık. Üretimi
İspanya	259.186	272.778	298.855	221.927	30.693
Fransa	251.970	239.814	260.655	258.435	6.749
İtalya	183.962	191.662	117.786	180.943	13.899
Mısır	376.296	445.181	471.535	539.748	165.467
Yunanistan	87.928	101.434	97.143	106.208	76.885
Türkiye	61.165	79.943	94.010	119.177	68.173
İsrail	22.256	20.776	22.303	22.404	5.972

Akuakültür üretiminde, özellikle de deniz balıkları alanında yeni yükselme trendine giren ülkelerin başında ise Yunanistan ve Türkiye gelmektedir. Bu iki ülke deniz balıkları (çipura ve levrek) üretimini üstlenmiş durumdadırlar. Bu ülkelerin deniz balıkları yetiştiriciliğindeki büyüme hızları çok yüksektir (Tablo 3). Bu ülkeleri Malta, Kıbrıs ve İsrail izlemektedir. Arnavutluk, Lübnan ve Libya gibi ülkelerde ise gelişim en alt düzeydedir. Bununla birlikte Cezayir, Tunus ve Fas gibi ülkeler akuakültür konusunda proje geliştirmeye ve yatırım yapmaya başlamışlardır. Özellikle deniz balıkları larva üretim

ünitelerinin kurulması ve ağ kafes alanlarının aktif hale getirilmesinde son yıllarda yoğun çalışma içindedirler.

1.4.3. Türkiye Akuakültürü ve Deniz Balıkları

Türkiye yetiştiricilik açısından avcılık potansiyelinde olduğu gibi önemli bir konuma sahiptir. Bununla birlikte yetiştiricilik çalışmaları 1980' li yıllardan sonra ağırlık kazanmıştır. Bu durum özellikle Avrupa ülkelerindeki gelişim ile paralellik göstermektedir. Ülkemizin içinde bulunduğu coğrafik kültürel ve biyoteknolojik yapıya göre 4 ana grupta toplanmıştır.

- a) İç sularda alabalık-sazan üretimi.
- b) Ege ve Akdeniz kıyılarında çipura-levrek ve alternatif türler yetiştiriciliği.
- c) Karadeniz' de alabalık-somon yetiştiriciliği.
- d) Ege ve Akdeniz'de orkinos yetiştiriciliği

Türkiye' de su ürünleri yetiştiriciliği 1968 yılında karasal ortamda iç su balıkları kültürü ile başlamıştır. 1980' li yıllara kadar alabalık-sazan kültürüne dayalı olarak bu üretim devam etmiştir. Deniz balıkları üretimi için 1984 yılında Çeşme' de ilk deniz balıkları larva üretim tesisi kurulmuştur. Aynı dönemde E.Ü. Su ürünleri Fakültesi' nde de deniz balıkları ve karides larva üretim denemeleri başlamıştır.

Deniz balıkları yetiştiriciliği özellikle Ege kıyılarında çipura ve levrek balıklarının kültüre alınması ile gelişme göstermiştir. Ege Bölgesi sahip olduğu coğrafik özelliklerden dolayı toplam üretimin

%54' lük kısmını karşılamaktadır. Yetiştiricilik üretiminin bölgelere göre dağılımında Ege Bölgesi %43 oranı ile ilk sırada yer almaktadır. Türkiye deniz türleri üretiminin %70'i, alabalık üretiminin ise %25'i Ege' den elde edilmektedir. Üretimin ekonomik değeri ise %60-65 oranında bu bölgeye bağlıdır. Ege Bölgesi'ni Marmara, Karadeniz ve Akdeniz Bölgeleri izlemektedir. Aynı yıllarda Karadeniz kıyılarında denizel ortamda ağ kafeslerde alabalık ve somon kültürü başlamıştır. 1990 yıllarda ise karides kültür çalışmaları ticari yapıda hız kazanmış fakat bu yatırımlardan olumlu sonuçlar alınmamıştır. Tablo 4' de 2001-2007 yılları arasındaki deniz balıkları üretim miktarları gösterilmiştir.

Çizelge 4: 2002-2007 yılları arasındaki deniz balıkları üretimi (ton) (TUİK, 2008)

Tür	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Levrek	14.339	20.982	26.297	37.290	38.490	41.900
Çipura	11.681	16.735	20.435	27.634	31.200	33.500
Alabalık (Deniz)	846	1.194	1.650	1.249	1.800	2.740
Diğer Türler				2.024	1.951	1.600
TOPLAM	26.866	38.911	48.382	68.197	73.441	79.740

1984 yılında kurulan ilk deniz balıkları kuluçkahanesinden sonra larva üretim tesisleri sayısı hızla artmış ve 2000 yılında bu rakam 21 adete kadar çıkmıştır. Fakat girdilerin yükselmesi, ekonomik krizler ve teknik yetersizliklerden dolayı bu rakam 2006 yılında 9 adete inmiştir. Ancak tesis sayısındaki azalma üretilen yavru miktarında azalmaya neden olmamıştır. Sadece teknolojik olarak kendini

yenileyemeyen küçük firmalar oradan kalkmış, sistemde mevcut olan firmalar üretim kapasitelerini, teknolojilerini ve pazarlama sistemlerini düzenlemiştir. Larva üretimi özellikle 2000' li yıllardan sonra hızla artış göstermiş, 2002 yılında 45 milyon, 2003 yılında 80 milyon ve 2008 yılında ise yaklaşık 240 milyon yavru üretilmiştir. Bununla birlikte son yıllarda yeni türlerin yavru üretiminde önemli yol alınmıştır (2003 yılında 300.000 sinarit, 2005 yılında 550.000 adet sinarit ve 1 milyon adet fangri mercan) üretilmiştir. Bununla birlikte Tarım Bakanlığı'na ait Trabzon Araştırma Enstitüsü'nde son 10 yıldır kalkan balığı üretim çalışmaları devam etmektedir. Bunun yanı sıra E. Ü. Su Ürünleri Fakültesi'nde 1984 yılından buyana araştırma-geliştirme amaçlı deniz balıkları larva üretimi yapılmaktadır.

Tüm bu yavru balık üretimini destekleyecek ağ kafeslerde balık yetiştiriciliği 1980'li yıllarda başlamış ve günümüze kadar son 25 yılına bakıldığında çok önemli gelişmeler göstermiştir. Ahşap kafesler ile evrimine başlayan sistem bugün ileri teknoloji ürünlerinin ve mekanizasyonunun kullanıldığı bir know-how endüstrisi haline gelmiştir. Kuzey ülkelerinde başlayan açık deniz ağ kafes balıkçılık tekniği, günümüzde Akdeniz ülkelerinin de kullandığı teknolojik bir sistemdir.

Ülkemizde 2008 yılı sonu itibarı ile Tarım Bakanlığı tarafından onaylanmış ve faal olan 350 adet deniz balıkları projesi bulunmaktadır. Bu işletmelerde genellikle çipura-levrek üretimi yapılmaktadır. Bunlardan 95 tanesi 250 ton üzerinde üretim kapasitesine sahiptir. 1.000 ton ve üzeri kapasiteye sahip 13 adet işletme vardır. Bunun yanı sıra deniz balıkları yetiştiriciliğinde yeni gelişen diğer bir konu da

orkinos yetiştiriciliğidir. Bu sistem doğal ortamdan yakalanan bireylerin kafes ortamında beslenmesi temeline dayanmaktadır. Şu anda Akdeniz' de 3 ve Ege' de 1 adet olmak üzere 4 adet ağ kafes tesisi mevcuttur. Bu tesislerin yıllık kota miktarları 2.500 ton civarında olup 2005 üretimleri 2.850 ton seviyesinde gerçekleşmiştir.

Bununla birlikte kıyısız bölgelerin elverişli olduğu ülkelerde başlayan küçük çaptaki ağ kafes yetiştiriciliği günümüzde çeşitli biyolojik, ekonomik ve sosyolojik sorunları da beraberinde getirmiştir. Kontrolsüz, plansız ve bilimsel çalışmalardan uzak yürütülen yetiştiricilik çalışmaları kıyısız alanlarda sorunlar yaratmaya başlamıştır. Özellikle turizm ve çevre sektöründen gelen tepkimeler son derece artmıştır. Bunun yanı sıra ülke ekonomisine turizm gelirlerinin %5'i kadar bir getiriye sahip olan ağ kafes yetiştiriciliği tamamen hedef haline gelmiştir. Buna paralel olarak son dönemde çıkarılan ağ kafes işletmelerine yönelik yaptırımlar doğrultusunda da; 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 9 uncu maddesinin (h) bendi ile geçici 2. maddesi hükümlerince, denizlerde yapılacak balık çiftliklerinin kurulamayacağı ötrofikasyon riski yüksek olan hassas alan niteliğindeki kapalı koy ve körfez alanlarının belirlenmesine yönelik ilke ve esaslar oluşturulmuştur. Denizlerde balık çiftliklerinin kurulamayacağı hassas alan niteliğindeki kapalı koy ve körfez alanlarının belirlenmesine ilişkin tebliğe göre derinliği 30 metreden ve kıyıya uzaklığı 0.6 deniz milinden az bölgeler kullanılamaz durumundadır. Aynı zamanda bölgede akıntı hızı 0.1 m/sn'nin üzerinde olmalıdır. Aynı şekilde Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğünce Yayımlanan 25507 sayı ve 29 Haziran 2004

tarıhli Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yönetmeliği'nin İkinci Bölüm'ü içinde yer alan Tesislerin Kurulma Yerleri ve Aranacak Şartlar kısmındaki Açık Deniz Yetiştiriciliği (Offshore) şartları da belirlenmiştir (Denizlerde, kapalı koy ve körfezlerin dışında, su derinliği asgari kırk metre olan yerlerde uygun teknolojiler kullanılarak yapılır. Ancak, proje kapasitesi, su derinliği, akıntı hızı ve yetiştiricilik tekniğinin uygun olduğu durumlarda ise bakanlık merkez teşkilatının görüşü alınarak, derinliği kırk metreye ulaşmayan sahalarda da açık deniz yetiştiriciliğine izin verilebilir).

Bu durumda mevcut tesislerin buldukları bölgeleri terk etmeleri, aynı zamanda yeni kurulacak tesislerin de bu kriterlere uymaları gerekmektedir. Bu kurallar üretim sektörü olan ağ kafes yetiştiriciliğine ağır ekonomik yük getirmektedir. Özellikle küçük ve orta çaptaki üreticilerin bu yükü tek başına karşılamaları mümkün gözükmemekte, sektör hızla büyük işletmelerin lehine çalışıp monopol yapıya dönüştürölmektedir. Özellikle yabancı firma ortaklıkları artmakta veya firmalar yabancılara satılmaktadır. Bu durumda ileride Avrupa'nın fasoncusu olmaktan başka çare kalmayacaktır. Küçük çaplı üreticinin yaşama fırsatı elinden alınmaktadır. Bu firmalar özellikle yarattıkları istihdam açısından önemlidir. Denizlerin korunması amacı ile yapıldığı savunulan bu uygulamanın birçok Avrupa ülkesinde çok daha farklı kriterlerle uygulandığı bilinmektedir. Bu gün Akdeniz sahillerinde ve dünyanın akuakültürde önde gelen ülkelerinde üretim yapan birçok işletme neredeyse kıyıya sıfır mesafede tesislerini planlamakta ve üretim yapabilmektedir. Yasa koyucuların siyasi nedenlerle aldıkları bu kararlar bilimsel verilerle örtüşmemektedir.

Tüm bu bilgiler kapsamında bugüne kadar Türkiye’ de su ürünleri üreticilerinin hukuksal sorunlarının belirlenmesine yönelik herhangi bir bilimsel çalışmaya ulaşılamamıştır. Mevcut makaleler ise öngöründen öteye geçememiştir. Bununla birlikte su ürünleri hukukuna ilişkin olarak ise sadece birkaç yayın mevcut olup, yayınlar mevzuat ve Yargıtay kararlarının derlenmesinden meydana gelmiştir.

Hazırlanan tez konusunun amacı, Türkiye’ de ağ kafes tesislerinin yoğun olarak bulunduğu Ege Bölgesi’nde 1000 ton/yıl üzerinde deniz balıkları üretimi yapan ağ kafes işletmelerinin yaşadıkları hukuksal süreci ve bu süreçte karşılaştıkları sorunların boyutunu ortaya koyarak sorunlarını saptamak ile birlikte çözüm önerileri sunmaktır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Türkiye’de ağ kafes ortamında gerçekleşen deniz balıkları üretiminin hukuksal boyutunu ortaya koymak ve üreticilerin hukuksal sorunlarına yönelik hazırlanan çalışma kapsamında, konu ile ilişkili literatür ve hukuksal bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Allen vd. (1984), su ürünleri yetiştiriciliğini yoğun (entansif), yarı yoğun (semi-entansif) ve yoğun olmayan (seyrek) (ekstensif) olarak üçe ayırmıştır. Ağ kafeslerde yapılan yetiştiriciliği yoğun (entansif) yetiştiricilik olduğunu bildirmiştir.

Macalister (1993), Türkiye’deki kıyı alanlarında su ürünleri yetiştiriciliğine uygun sahaların tespiti üzerine çalışma yapmıştır.

Cho et al, (1994), Balık yetiştiriciliğinde çevre kirliliğine neden olan başlıca etkenler; tüketilmeyen yem, sindirilmeyen ve suda çözünen maddelerdir. Bu etkenler yemlerin fiziksel ve kimyasal kalitesinin geliştirilmesi ve dengeli yemleme stratejileri ile azaltılabilmektedir.

İşgören (1995), Güney Ege Bölgesi’nde çipura ve levrek balıklarının üretiminin 1984 yılında iki işletme ile başladığını ve bu işletmelerin ikisinden toplam 48 ton ürün alınırken, bu miktarın 1993 yılında 78 işletmede 1685 ton/yıl olarak gerçekleştiğini bildirmiştir.

Korkut ve Gamsız (1998), ağ kafes yetiştiriciliğinde alternatif sistem olarak açık deniz kafesleri (off-shore) kıyı etkisinden uzak, bol akıntılı ve oksijenli bölgelerde kurulduğu için, yetiştiriciliği yapılan balıkların kapalı koylarda olanlara oranla daha hızlı geliştiğini, hastalık riskinin daha düşük ve yemin ete dönüşüm oranının daha küçük olduğunu belirtmişlerdir.

Sunlu vd. (1998), Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi'ne ait Urla iskelesi ağ kafes ünitesinde gerçekleştirilen balık yetiştiriciliğinin su kalitesine olan etkisini araştırmışlar ve bu kapsamda suda sıcaklık, tuzluluk, pH, çözülmüş oksijen, seston, sekidisk ve nutrient analizlerini aylık olarak gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda yetiştiricilik faaliyetinin sudaki etkilerinin önemli boyutlarda olmadığını saptamışlardır.

Basurco (2000), yaptığı çalışmada Akdeniz ülkelerindeki off-shore yetiştiriciliğini incelemiş ve Akdeniz'de üretilen balıkların %39'unun yetiştiricilik yolu ile elde edildiğini ve bu değer 1997 yılında yaklaşık 380,600 ton'a ulaştığını belirtmiştir. Akdeniz kıyılarının geniş coğrafik özelliklerinden dolayı turizm, ikincil konut (yazlık), koruma alanı, park-bahçe ve balıkçılık gibi bir çok fonksiyonun bir arada barındığına dikkat çekmiştir.

Papoutsoglou (2000), Yunan denizlerinde yapılan yetiştiricilik faaliyetlerinin bugünkü durumunu değerlendirerek, geleceğini planlayacak kadar tecrübe kazanıldığını vurgulamıştır. Yunanistan'daki

Çipura (*Sparus aurata*) ve levrek (*Dicentrarchus labrax*) retimi bu türlerin tüm Avrupa'daki üretiminin % 40'ını oluşturmaktadır. Deniz balıklarının ve kabuklularının kontrollü üretimi 1980'lerin ortalarından başlamak üzere hızlı bir genişleme göstermiştir. 1985'te 2 adet olan deniz balıkları üretim tesisi sayısı 1998'te 220'ye ulaşmıştır. Yunanistan denizlerindeki yetiştiricilik faaliyetleri, birçok AB düzenlemeleri ve Yunanistan yasalarına bağlı olarak yapılmaktadır. Bu yasalar ve uygulama arasındaki yetersizlikler de tartişılmıştır.

Stephanou (2000), çalışmasında 90'lı yılların başına kadar korunaklı deniz alanlarının bulunmayışı, çevresel duyarlılık ve kıyı alanlarının yüksek miktarda turizm ayrılmasından dolayı Güney Kıbrıs'ta kafes kültür yetiştiriciliği gelişemediğini bildirmektedir. 1998'de 8 özel şirket ağ kafeslerde balık üretimi lisansı almış ve ortalama yıllık 150 ton ipura ve levrek yetişirmiştir. Bu işletmelerin kafesleri kıyından 1-1,5 km uzaklıkta, aralarında ortalama 3 km mesafe bulunmakta ve derinlikleri 20-35 m arasında değişmektedir.

Okumuş vd. (2003), çalışmalarında su ürünleri yetiştiriciliğindeki gelişmelerden bahsetmiş ve sürdürülebilir bir akuakültür sisteminin ekonomik, çevresel ve sosyal kriterler açısından devamlılığını sağlayacak nitelikte olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yayın (2003), Teşvikler, fon ve kredilerden yararlanma konusunda gelişme sağlanmalı, yüksek olan KDV oranları aşağı çekilmeli, KDV' siz ticaret yapan işletmeler denetlenmeli,

kiralamalarda standardizasyon sağlanmalı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde Su ürünleri Genel müdürlüğü kurulmalıdır.

Anonim (2003), Su ürünlerinin karşı karşıya olduğu sorunlar, Su ürünleri genel müdürlüğünün kurulması gerekliliği, AB ortak balıkçılık politikası çerçevesinde çalışmaların hızlandırılması, kira artış oranlarının belli standartlara bağlanması, kiralama sürelerinin uzun tutulması, kira şartnamelerinin yerel koşullara uygun olarak hazırlanması, kira süresi sonunda eski kiranın öncelik hakkının bulunması, tesislerin kurulabileceği alanların belirlenmesi, kıyı yönetim planlarının hazırlanması, yatırım ve üretim teşviklerinin standartlarının belirlenmesi ve artırılması, ihracatın da teşvik edilmesi sayılmaktadır.

Gündoğdu vd. 2004, İzmir ili, Karaburun İlçesi, mordoğan Beldesi, küçükbahçe mevkiinde 3, Körfez Mevkiinde 2, Çeşme İlçesi, Ildırı Köyü, Gerence Körfezi Mevkiinde 4, Karabağ Mevkiinde 2, Alaçatı Beldesi, Mersin Körfezinde 9, Urla İlçesi, Zeytinler Köyü Mevkiinde 5, Balıklıova Mevkiinde 9, Gülbahçe mevkiinde 2, Özbek Mevkiinde 1, Böğürtlen Burnu Mevkiinde 1, Dikili İlçesi, Çandarlı Körfezi, Karada Mevkiinde 2, Foça İlçesi, Yeni Foça, Sazlıca Mevkiinde 1 olmak üzere toplam 41 adet çipura, levrek üretim ve yetiştiricilik tesisi faaliyet göstermektedir. Dikili İlçesinde faaliyet gösteren iki adet işletme için kapasite artışından dolayı ÇED Yönetmeliği hükümleri uygulanmış olup, diğer faaliyetler Yönetmelik kapsamı dışında bırakılmıştır. Çeşme İlçesi Karabağ Adası mevkiinde faaliyette olan bir adet orkinos yetiştiriciliği tesisi için ÇED Yönetmeliği hükümleri uygulanarak “Çevresel Etkileri Önemsizdir.”

kararı alınmıştır. Bununla birlikte Ön ÇED süreci devam eden 5 adet kültür balıkçılığı tesisi faaliyeti planlanmaktadır.

Anonim (2005), Deniz ürünleri yetiştiriciliğinde kullanılacak örnek teknik şartname gereğince, üretim yapılacak alanlar belirlenmiş, üretim koşullarına ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Düzenlemeler, üreticiye birçok yükümlülükler getirmekte ancak, hiçbir koşuldaki kamu kurumlarını (Maliye Bakanlığı, Tarım Köy İşleri Bakanlığını) sorumlu tutmamaktadır.

Tekinay (2005), Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde sağlanan ilerlemeye rağmen hala ülkemizde tüketim yeterli seviyelere ulaşmamıştır. Diğer sektörlerin tamamına yakında daha hızlı bir büyüme gösteren denizel yetiştiriciliğin geliştirilebilmesi için sektörel çatışmaları azaltmak için coğrafi olarak faaliyet alanları belirlenmeli, kıyı avcılığı ve ağ-kafes kültür balığı yetiştiriciliği çalışmaları da uyumlu şekilde yürütülmelidir. Su ürünlerine gösterilen önemin ve sektörün ereklerinin karşılanması için en önemli çözüm yollarından biri yetkili ve donanımlı su ürünleri genel müdürlüğü kurulması ve daha sonra da bu örgütlenmenin bakanlık yapısına ulaşmasıdır.

Yiğit (2006), 17-19 Ağustos 2006 tarihlerinde Çanakkale’de yapılan uluslararası Açık Deniz Akvakültür Çalıştayında açık deniz kafes balıkçılığının etkileri ve uygulanabilirliği tartışılmış, açık denizin çevreye, turizme olumsuz etkileri olmadığı gibi balıkların daha bol oksijenli ortamda beslenmesi nedeniyle daha iyi geliştiği vurgulanmıştır. Maliyetlerin çok farklı olduğu ancak akuakültür

sektörünün sürdürülebilirliği açısından açık deniz kafes balıkçılığının önemi vurgulanmıştır.

Güre (2006), Balık çiftlikleri tarım faaliyetlerinin yarattığı boyutta çevreye etkilidir. Ortama giren maddeler, dekompoze edilebilen organik maddeler olduğundan, dekompozisyon ötesinde kirlenici bir etki söz konusu değildir. Ancak ortamın açık ya da kapalı oluşuna göre ortaya çıkan besin tuzları (nütrientler) aşırı nütrient zenginleşmesi neticesi dengesiz canlı üremesi problemine (eutrifikasyon) yol açabilmektedir. Ancak açık denizde bu etkiyi yaratmak kolay iş değildir.

Eke (2006), Ağırlıklı olarak modelleme çalışması yapılan çalışmada taşıma kapasitesi belli bir kaynağın kullanımının tüketiciler üzerinde etkisinin değerlendirilmesi olarak tanımlanmıştır. Taşıma kapasitesinin belirlenmesi sayesinde olası etkilerin bilinebilmesi, kabul edilebilir etkilerin belirlenmesi etkilerin tahmin edilmesi için model kullanılması olarak saptanmıştır.

Anonim (2006); 5491 sayılı Çevre Kanununda değişiklik yapan kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte her biri yasal izin olarak ve bir çok aşamadan geçerek kurulmuş olan tesislerin yaşamlarını sürdürme imkanı son derece daraltılmıştır. Kanunun hassas ve kapalı koy ve körfez tanımlarını içermemesi, kurulmuş balık çiftliklerinin durumuna uygun olmaması ve kaldırılması usulünün belirlenmemiş olması, ÇED süreci devam eden tesislerin durumunun belirsizliği, kurulu işletmelerin

mağduriyetine ilişkin düzenleme içermemesi nedenleri ile eleştirilmektedir.

Tekinay vd. (2006), Çevresel ortama en az etki yapan başarılı bir balık üretimi, tüketilemeyen yem miktarının en aza indirilmesi, yemlerdeki fosfor ve azot oranının ayarlanması ve yemlerin sindirilebilirliklerinin en yükseğe çıkartılması ile mümkün olduğunu bildirmiştir.

Özellikle son zamanlarda gündeme taşınan balık üretiminin çevreyi kirlettiği ve turizmi baltaladığı haberleri bilimsel verilerden yoksun medya bilgileridir. Bu konuda tarafsız, bilimsel araştırmalara ihtiyaç vardır. Hâlihazırda, kapalı koylarda bulunan tesisler, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı idaresinde açık alanlara (off-shore) taşınmaktadır. Ancak, bir kirlilik riski varsa bunun kaynağı balıklar değil, yemlerdir. Bu anlamda yem kalitelerinin takibi ve denetimi çok hassas bir şekilde yapılmalıdır. Yem fabrikası personeli eğitilmeli ve kaliteli çevre dostu yem formülasyonlarının geliştirilmesi için Üniversite-Sanayi işbirliği kapsamında AR-GE çalışmaları yürütülmesi önerilmiştir.

Anonim (2007a); Balık üretiminin turizm ile birlikte yürütülemediğine dikkat çekilen Milas Ticaret Odası tarafından düzenlenen toplantıda su ürünleri sektörünün geçmiş 22 yılı değerlendirilmiştir. Sektörlerin birbiri ile rekabet değil uyum içinde olmasının gerektiği vurgulanmış, Çevre ve orman Bakanlığının ağ kafeslerin taşınmasına ilişkin tebliği gereğince tesislerin % 97' sinin taşınmak ya da kapanmak zorunda kalacağı bildirilmiştir. Ülkemizin

yoksul insanların da protein ihtiyacını balık ile karşılayabilmesi ve ucuz balık temini için tek yol olan yetiştiriciliğin ekonomiye katkısı da değerlendirildiğinde sektörün gelişimi için çalışma yapılması ve engellenmemesinin gerekliliği bildirilmiştir.

Anonim (2007b), Ege İhracatçı Birlikleri Başkanlar Kurulu Başkanı Mustafa TÜRKMENOĞLU, turizm ve kültür balıkçılığının birada yürütülmesi ülkemizde gayet kolay ve mümkün olduğunu ifade etmiş ve hayvansal ürünlerde AB' ye ihracat yapılan tek sektör balıkçılıktır. Görmezden gelinemeyecek bir gerçek, sade üretim değil, nakliye, işleme, paketlenme gibi işlemler ile ekonomiye sağladığı katkı hesaplanması gerektiği vurgulanmıştır.

Anonim (2008a), Bir ağ kafes işletmesi kurmak için 11 ayrı makam ve yaklaşık 53 başvuru gerekiyor. Bu arada evrak trafiği ve takibi de uzun zaman alıyor. Üstelik örneğin yıllarca üzerinde çalıştığımız tüm evrakını hazırladığımız alan, ihaleye çıkıldığında bir başkası tarafında alınırsa yapılan onca yatırım ve zaman da boşa gidebildiği bildirilmiştir.

Anonim (2008b), Kafes işletmelerinde yapılan üretimde Yunanistan ile ciddi bir rekabet içindeyiz. Özellikle açık denize taşınma zorunluluğu nedeni ile zor durumda kalan ve üzerinde baskı olan üreticilerin şirketlerini satmak veya ortak almak zorunda kaldığı bir dönemde bir Türk şirketinin Yunanistan' da şirketten hisse satın alması döneme ilişkin olumlu bir gelişmedir.

Anonim (2008c), Basında uzun süre balık ölümleri başlıkları ile haber yapılan ve bakteriyel sebeplere bağlı toplu balık ölümlerinin gerçekleştiği iddia edilen alanda yapılan inceleme sonucunda İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi hazırladığı raporda karasal kaynaklı genel bir bakteriyolojik kirliliğin olduğu, yağmurların yoğun ve soğuk su girişinin çok fazla olması nedeni ile oluşan ölümlerde bakteriyolojik etkinin ancak ikincil derecede etkin olabileceği saptanmıştır.

Anonim (2008d), Tarımsal Üretime Yönelik Düşük Faizli Yatırım Ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği 19. maddesi ile orkinos ve sazan dışında üretim yapacak üreticilere koşullarına göre yatırım ve işletme kredisi sağlanmasını öngörmektedir.

Anonim (2008e), Yatırım ve deniz alanları üzerinde sorunlar yaşayan Türk üreticilerinin yurtdışında üretim alanları aradığı ve yabancı şirketlerin de Türkiye’ de zor duruma düşen veya düşecek durumda olan şirketler ile ilgilendikleri bilinmektedir.

Anonim (2008f), Türkiye’ nin ihraç edilebilen tek hayvansal ürünü olan balık üretimi için Türkiye kıyılarının yaklaşık binde 2 si kullanılmakta ülkeye yaklaşık 1 milyar dolarlık girdi sağlanmaktadır. Üstelik üretim miktarı ile değerlendirildiğinde en az atık üreterek en çok kişiye istihdam sağlayan sektördür. Kültür balıkçılığı diğer çevreye etki eden unsurlar ile birlikte sıralandığında altlarda yer almaktadır. Üstelik sektör ün en ciddi ihtiyaçlarından biri de temiz su’ dur.

Dolayısıyla suyun temiz tutulması en çok üreticiye gereklidir. Ülkemizde belediyelerin yaklaşık % 98' inin kanalizasyon sistemi hiçbir arıtmaya tabi tutulmadan denize akıtılmakta, endüstri kuruluşlarının % 98'inde arıtma tesisi bulunmamakta, otellerin % 81' inde arıtma tesisi bulunmamaktadır. Üst sıralarda denizi kirlüten unsurlar ile ilgili olarak ciddi hiçbir mücadele yapılmamakta ancak su ürünleri üretim tesisleri ile ilgili olarak ciddi şekilde bir baskı uygulanmaktadır.

Anonim (2008g), Sigorta işinin çiftlik sahiplerine çok iyi anlatılmasında yarar olduğu zira bilgi eksikliği olduğu yapılan röportajda sigortacı Sema GÜR tarafından vurgulanmakta. Çiftlik sahipleri en çok % 10 muafiyetten çekindiği ve fakat sigortalanması gereken pek çok enstrüman bulunması ve her birinin maliyetleri göz önüne alındığına sigortanın yaygınlaşmasının gerekliliğinin kaçınılmazlığı açıktır.

3. MATERYAL VE METOT

Araştırma konusu kapsamında 2008 yılı içerisinde Ege Bölgesi'nde 1000 ton/yıl üzerinde deniz balıkları üretimi yapan ağ kafes işletmeleri tespit edilmiştir. Bu kapsamda üretim yapmayı planlayan tesislerin karşılaşılabileceği hukuksal sorunlar öngörülerek anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formlarının ağ kafes tesislerine bizzat gidilerek yanıtlanması planlanmıştır. Anket sorularının, tesis işletme müdürleri tarafından veya ilgili bölüm mühendisince cevaplandırılması öngörülmüştür. Çalışma süresince ağ kafes işletmelerinin isimleri gizli tutulmuştur. Tesislerin belirlenmesinde ve anket formlarının değerlendirilmesinde Tam Sayım Metodu kullanılmıştır. Toplam 13 işletmeden alınan cevaplardaki istatistiksel farklılıklar Ki-Kare yöntemi ile belirlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde Microsoft Excel ve SPSS 15.0 paket programlarından yararlanılmıştır.

Çalışmada kullanılan anket formu EK 1'de sunulmuştur.

4. BULGULAR

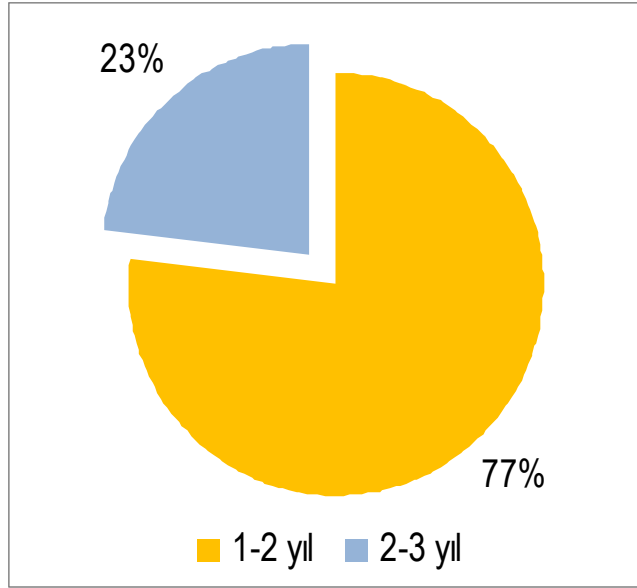
Yapılan anket kapsamında ağ kafes işletmelerinde tesislerin kuruluş süreci, üretim alanının kiralanması, mevcut üretim alanı ve taşınma süreci, üretim aleyhine kullanılan kirlilik kartı, üretim ve sistemin sigortalanması, mevcut mevzuat ve hukuksal süreç ile üretim sürecinin genel sorunları kapsamında farklı alt başlıklardan elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur. Anketin cevaplanması bizzat tesislere gidilerek gerçekleştirilmiştir. Anketin tamamı tesis üretim müdürleri tarafından cevaplanmıştır.

Çalışma kapsamında, 2008 yılı itibarıyla yıllık üretim kapasitesi 1000 ton ve üzerinde olan 13 adet firmada anket çalışması yapılmıştır. Çalışma kapsamında hazırlanan ankete tüm firmaların katılımı sağlanmıştır. Anket kapsamında incelenen ağ kafes firmalarının 8 adedinin İzmir ili, 5 adedinin ise Muğla ili sınırları içerisinde bulunduğu tespit edilmiştir. Üretim yapan bu 13 adet firma ağ kafes tesislerini toplam 60 adet farklı lokasyonda konumlandırmıştır. Bu ağ kafes işletmelerinin 38 adedinin Muğla, 22 adedinin ise İzmir ili sınırları içerisinde yer aldığı belirlenmiştir. Ağ kafes işletmelerinde çipura ve levrek balığı yetiştiriciliğinin yapıldığı saptanmıştır. Bu işletmelerin ruhsat kapasitelerinin 100 ton/yıl ile 2000 ton/yıl arasında değişim gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, 100-250 ton arasında üretim kapasitesi olan tesislerin genellikle adaptasyon veya ön besi işletmesi olarak kullanıldığı saptanmıştır.

4.1 Tesisin Kuruluş Süreci

Yapılan görüşmelerde tesis yöneticileri kendileri açısından ağ kafes işletmelerinin aktif hale gelebilmesi için ön görülen kuruluş sürecinin oldukça uzun olduğu bildirmişlerdir.

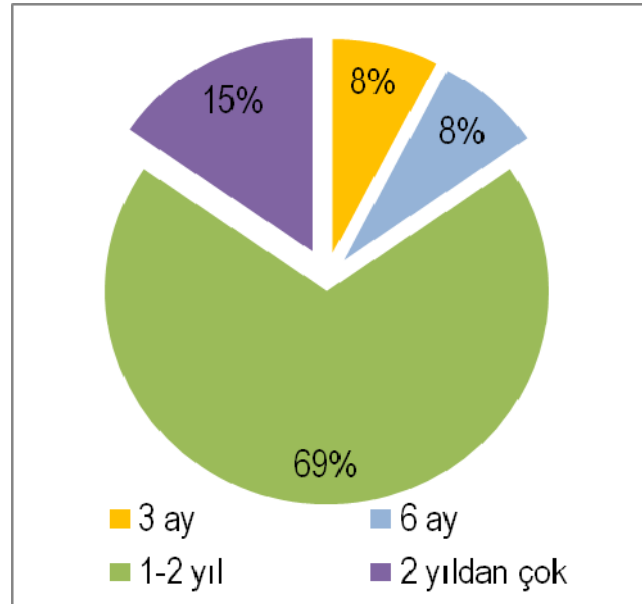
Ankete katılan işletmelerin tesis kuruluş aşamasında 1-3 yıllık bir süreye ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Ağ kafes tesislerin %77'sinin kurulum sürecini 1-2 yılda tamamladığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte %23 oranındaki işletme ise kurulum sürecini 3 yılda tamamladığını beyan etmiştir ($p<0.05$). Şekil 3.1.1'de ağ kafes tesislerinin kuruluş aşamasında harcadıkları zaman dilimi gösterilmiştir.

Şekil 4.1. Tesisin kurulumu için öngörülen süre.

4.2 Üretim Alanının Kiralanması

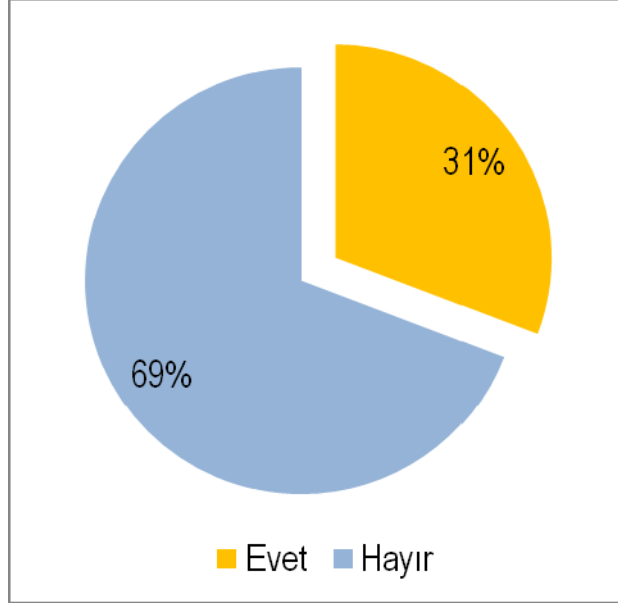
Tesisler üretim alanının kiralanmasında da harcanan sürenin yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Tesislerin bulunduğu alanın kiralama prosedüründe harcanan sürenin 3 aydan başlayan ve 2 yılı aşan bir zamana kadar yayılım gösterdiği tespit edilmiştir. Tesislerin sadece %8’lik bir kısmının işlemlerini 3 ay içinde tamamlayabildiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, kiralama sürecinde tesislerin büyük çoğunluğu (%69) işlemlerini 1-2 yıllık süre içinde tamamlayabildiklerini, ankete katılan tesislerin %15’i ise bu prosedürü 2 yıldan uzun bir süre içinde tamamladıklarını bildirmiştir (Şekil 4.2.).

Şekil 4.2. Üretim alanının kiralama süresi.

4.2.1. Kiralama bedellerinin uygunluğu

Üreticilerden %31' i ödenen kira bedelini makul bulurken, %69' u kira bedellerinin uygun olmadığını bildirmiştir ($p<0.05$) (Şekil 4.3).

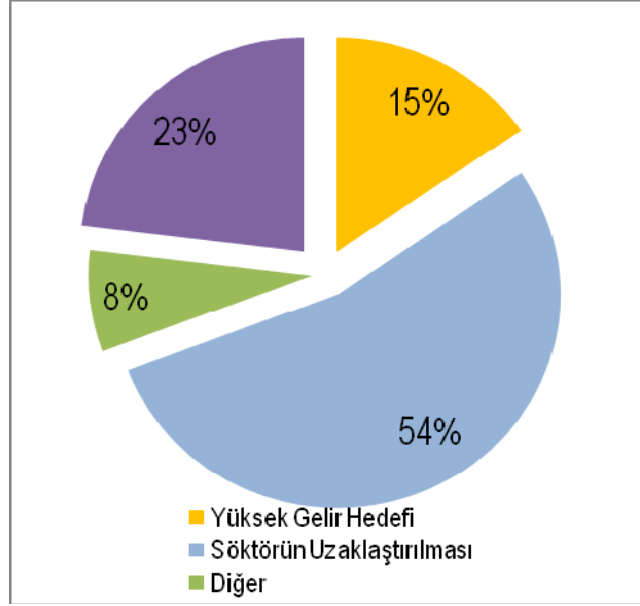

Şekil 4.3. Kira bedellerinin uygunluğu.

4.2.2 Kira bedellerinin yüksek olmasının nedenleri

Kira bedellerinin yüksek bulunmasının nedenleri hakkındaki soruya, bazı firmalar bu bedellerin makul olduğunu belirtmesine rağmen, diğer tesislerin bu durumdan mağdur olduğu tespit edilmiştir. Üretici firmalardan %54' ü sektörün açık denize taşınması gerektiğini böylece taşınacak alanların kira bedellerinin düşük olması gerektiği yönünde bildirimde bulunmuşlardır. Bunun yanı sıra bu soruyu %15

Üretici yüksek gelir hedefine uygun olmaması, %8 diğer ve %23 de hepsi Şeklinde cevap vermişlerdir (Şekil 4.4).

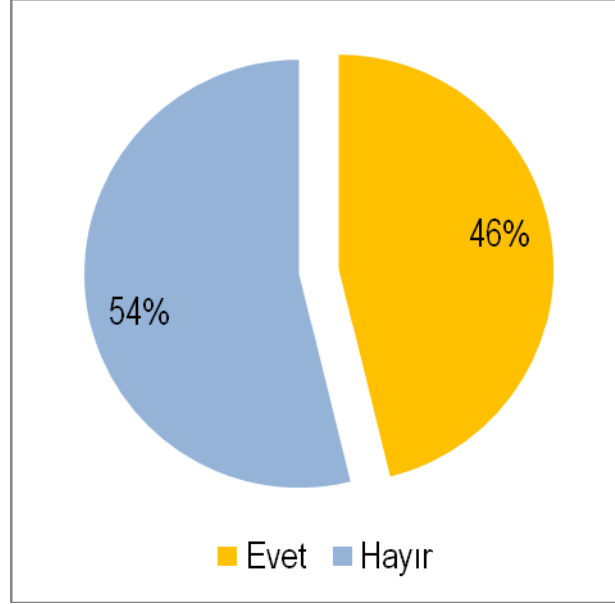
Şekil 4.4. Kira bedellerinin yüksek tutulmasının nedenleri.

4.3 Mevcut retim Alanı ve Taşınma Süreci

4.3.1. Tesislerin yerlerinde değişiklik

Üreticilere retim alanlarının ilk kuruluş aŐamasındaki yer ile aynı olup olmadığı sorulmuş, işletmelerden %46' sı halen ilk üretim alanlarında üretim faaliyetlerini gerĉekleŐtirdiklerini, %54'  ise ilk alanlarından farklı yerlerde üretimi sürdürdüklerini bildirmişlerdir

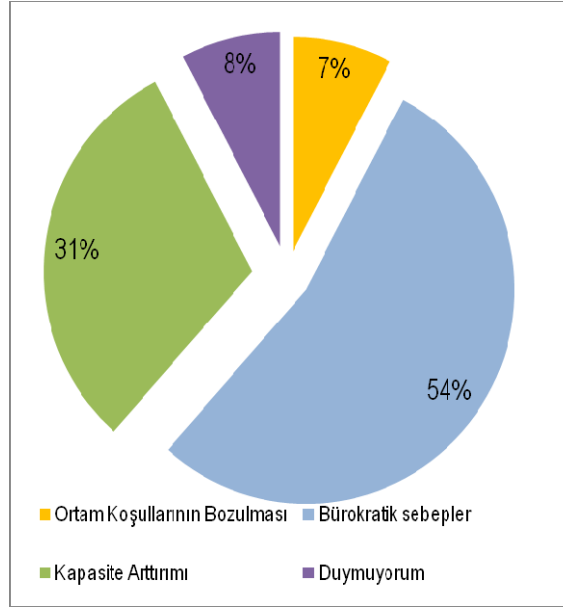
($p>0.05$). Şekil 4.5' te tesislerin daha önce üretim yaptıkları bölgeleri değiştirip değiştirmediklerine ait bulgular gösterilmiştir.

Şekil 4.5. Halen ilk kuruluş alanında üretim yapanlar.

4.3.2 Taşınma ihtiyacının sebepleri

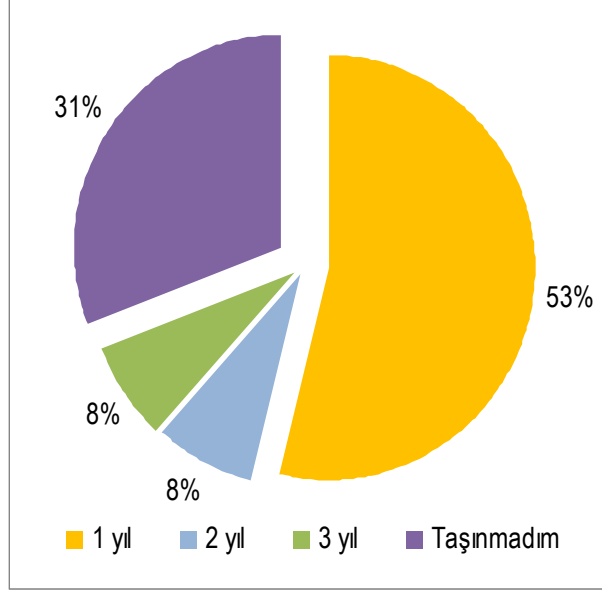
Ankete katılan üreticilerden sadece %8' i şu anda bulunduğu yerden taşınma ihtiyacı duymadığını bildirirken, yine sadece %8 de taşınma ihtiyacına gerekçe olarak ortam koşullarının bozulmasını bildirmiştir. Bu konuda %53 ile en yüksek oran bürokratik nedenlere bağlı taşınma ihtiyacı olarak bildirilmiştir. Bu işletmelerin sayısı 7'dir. %31' i ise kapasite artırımı sebebi ile taşınma ihtiyacı duyduğunu beyan etmiştir (Şekil 4.6.).

Şekil 4.6. Taşınma ihtiyacının sebepleri.

4.3.3 Ağ kafeslerin taşınma tarihleri

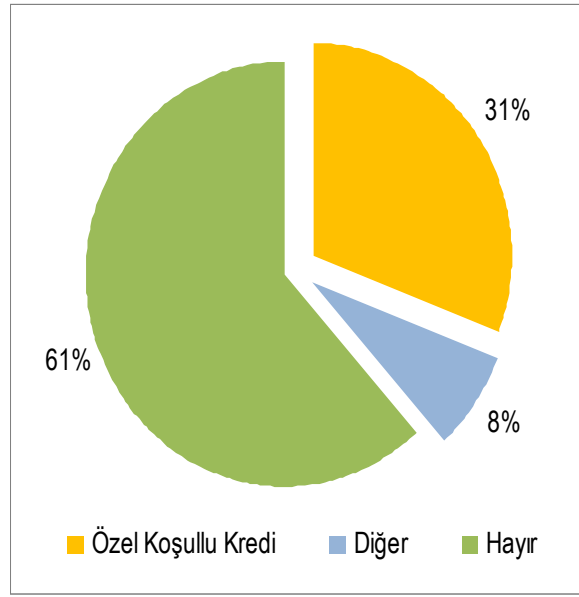
Yapılan anket sonucunda üreticilerin büyük çoğunluğunun son bir yıl içinde taşınmış olduğu tespit edilmiştir. Son bir yıl içinde ağ kafeslerini taşıyan işletmeler %53 oranındadır. %31 oranındaki işletme ise hiç taşınmadığını beyan etmiştir. %8 oranındaki dilimi oluşturan işletmelerden biri 2 yıl, bir diğeri de 3 yıl önce taşındıklarını bildirmişlerdir (Şekil 4.7.).

Şekil 4.7. Taşınma tarihi. (Anket tarihine göre, 2008)

4.3.4 Taşınma maliyetlerinin finansmanı

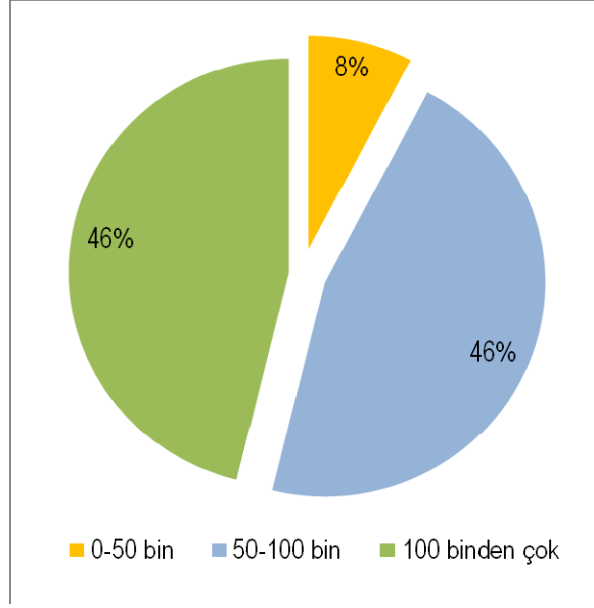
Üreticilerden taşınma maliyetleri konusunda sağladıkları ekonomik destek sorulduğunda, üreticilerden %31' i özel koşullu kredi sağlayarak taşınmasını finanse ettiğini bildirmiştir. Bunun yanı sıra %61 oranında işletme ise taşınma işlemi için herhangi bir destek almadığını bildirmiştir. Bu işletmeler taşınma giderlerini kendi öz kaynaklarından karşılama yoluna gittiklerini beyan etmişlerdir. Bu işletmeler içinde 4 adedinin zaten taşınmadığı bilinmektedir. Bir adet işletme ise taşınması için sağladığı desteğin finansmanı konusunda bilgi vermek istememiştir (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Taşınma konusunda alınan ekonomik desteğin kaynağı.

4.3.5. Taşınma maliyetlerinin miktarı

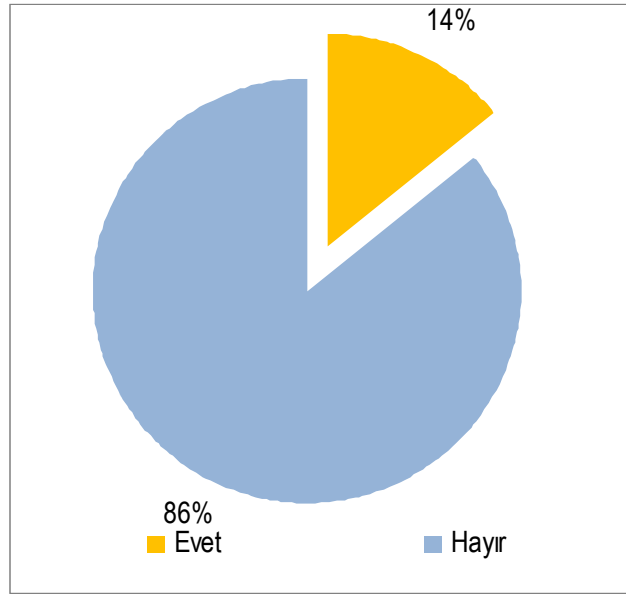
Ankete katılan işletmelere, bugün taşınmaları halinde taşınma maliyetlerinin miktarı sorulmuş, işletmelerin % 8' i taşınma maliyetlerinin 50 bin TL içinde tutacağını bildirirken, % 46 oranında işletme taşınma maliyetlerini 50 bin ile 100 bin TL arasında açıklamıştır. Diğer % 46' lık payı oluşturan işletme ise taşınma maliyetleri için 100 bin TL' den fazlasına ihtiyaç duyduklarını bildirmişlerdir (Şekil 4.9).

Şekil 4.9. Ağ kafeslerin öngörülen bölgeye taşınması için gerek duyulan taşınma maliyetleri. (TL)

4.3.6 Taşınma gerekliliği

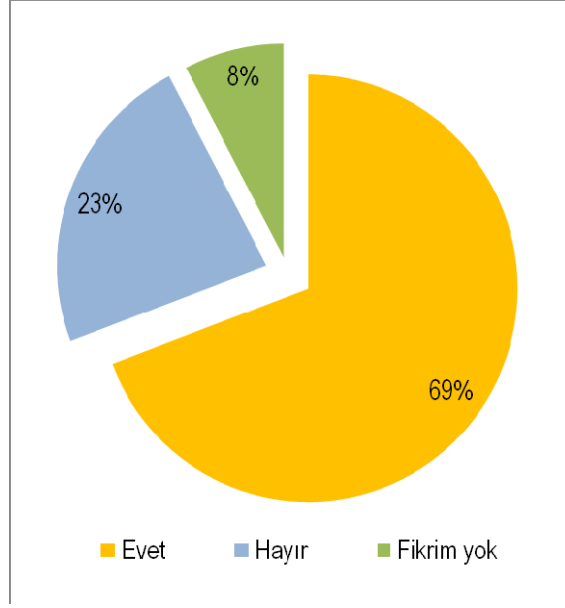
Üreticilere buldukları alandan taşınmaları gerekip gerekmediği sorulduğunda, 13 işletmeden bu soruya sadece 7 işletme cevap vermiştir. Cevap verenler için de bir işletme taşınması gerektiğini, 6 işletme (%86) ise hayır cevabı vererek taşınması gerekmediğini bildirmiştir. Oranlar ve grafik cevap veren işletme sayısına göre belirlenmiştir (Şekil 4.10.).

Şekil 4.10. Taşınması gerekliliği olduğunu düşünen işletmeler.

4.3.7 Gerekmesi halinde taşınmanın tercih edilirliliği

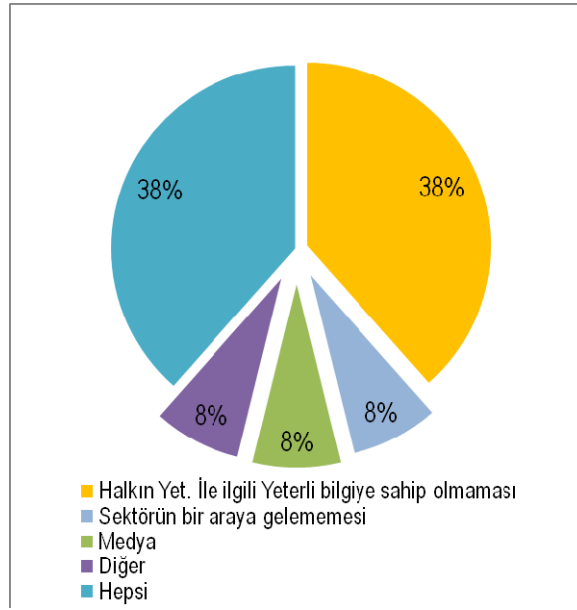
Gerekmesi halinde taşınacak mısınız? Sorusuna ankete katılan 13 üreticiden bir adeti (%8) fikrinin olmadığını, 9' u (%69) işletme taşınacağını ve üç adet (%23) işletme ise taşınmayacağı bildirmiştir (Şekil 4.11.).

Şekil 4.11. Gerekmesi halinde taşınacak işletmeler.

4.4 Üretim Aleyhine Kullanılan Kirlilik Kartı

Balık çiftliklerinin kirlilik yarattığı konusunda ciddi bir görüş oluşmasına sebep olan propagandanın sonuç vermesi ve yaygın bir hal almasının sebepleri hakkındaki soruya üreticilerden %38' i halkın konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasını, %8' i sektörün (su ürünleri yetiştiricilik sektörü) bir araya gelememesini), %8' i medyayı, %8 ise diğer sebepleri göstermiştir. İşletmelerden %38' i ise kirlilik propagandasında tüm bileşenlerin sorumlu olduğunu belirtmiştir (Şekil 4.12.).

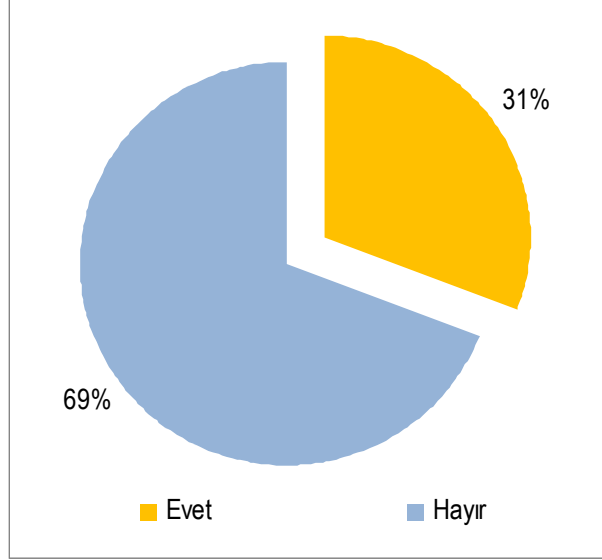
Şekil 4.12. Kirlilik propagandasının başarılı olmasının nedenleri.

4.5 Üretimin ve Sistemin Sigortalanması

Bu kapsamda üretilen balıkların ve ağ kafes sistemlerinin sigortalılığı, sigorta sistemine dâhil olma tereddütleri, sigorta kapsamındaki hasar, hasarın tazmin edilebilirliği, tazminatın yeterliliği, sigorta primlerinin miktarı ve işletmelerdeki hırsızlık olayları kapsamında yöneltilen sorular sonucunda tespit edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.5.1 Üretilen balıkların sigortalanması

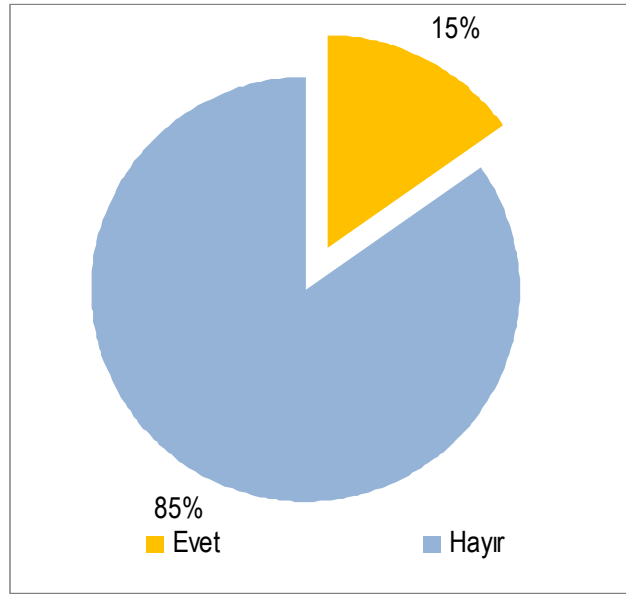
İşletmelere balıklarının sigortalı olup olmadığı sorulduğunda, %31 oranında işletmenin balıklarını sigortaladığı, %69 işletmenin ise balıklarını sigortalamadığı saptanmıştır (Şekil 4.13.).

Şekil 4.13. Balıkların sigorta durumları.

4.5.2 Ağ kafes sistemlerinin sigortalanması

Ağ kafes sistemi sigortalı olan işletme sayısı sadece ikidir (%15). %85 üretici firmanın ağ kafes sistemini sigortalatmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.14.).

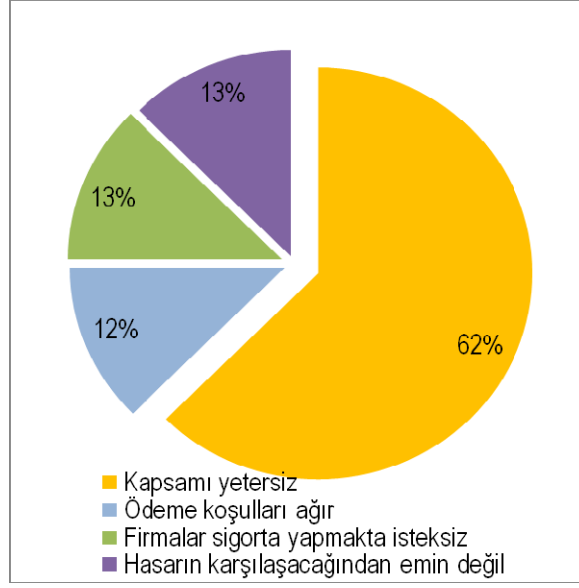

Şekil 4.14. Ağ kafes sistemini sigortalatan işletmeler.

4.5.3 Sigorta sistemine dâhil olmaktadır tereddütler

Sigorta sistemine girmekte tereddüt etmelerinin sebepleri hakkındaki soruya üreticilerden 8' i cevap vermiş, 5 üretici ise soruyu cevaplamamıştır. Cevap verenlerden %62' si kapsamının yetersiz olduğunu, %13' ü ödeme koşullarının ağır olmasını, %13' ü ise sigorta şirketlerinin sigortalama yapmakta isteksiz olduğunu bildirmiştir.

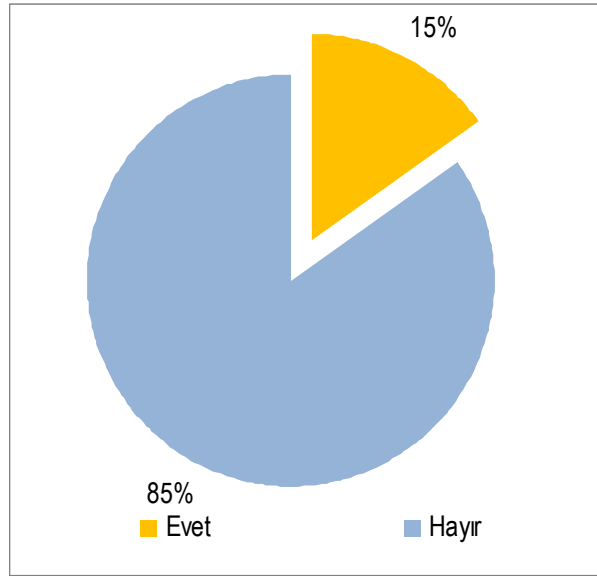
Yine aynı şekilde %12 ise hasarının karşılanacağından emin olmadığını bildirmiştir Değerlendirme soruya yanıt veren işletmeler üzerinden yapılmıştır (Şekil 4.15.)

Şekil 4.15. Sigorta kapsamına girmekteki tereddüdün sebepleri.

4.5.4 Sigorta kapsamındaki hasar

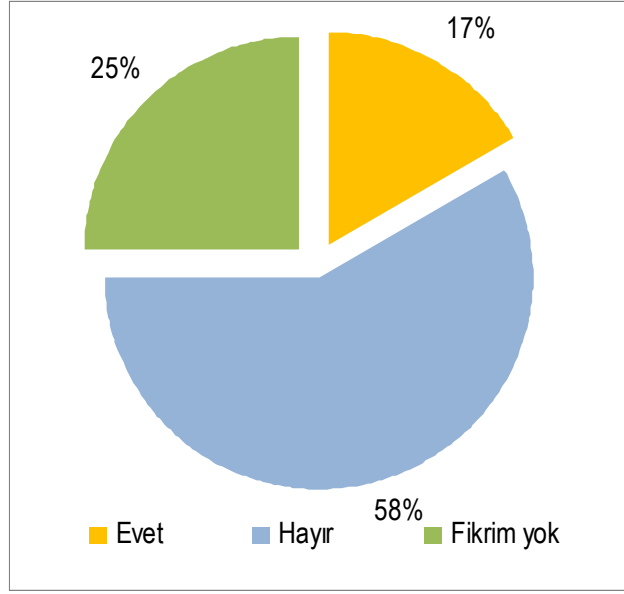
Anket kapsamında işletmelere sigorta kapsamındaki hasar meydana gelip gelmediği sorusu yöneltilmiştir. İşletmelere sigorta kapsamında veya dışında oluşan hasar sorulduğunda üreticilerden sadece i%15' i işletmesinde hiç hasar oluşmadığını bildirmiştir. Bunun yanı sıra işletmelerden %85' i ise üretim sürecinde hasarın meydana geldiğini bildirmiştir (Şekil 4.16.).

Şekil 4.16. İşletmesinde hasar oluşan işletmeler.

4.5.5 Hasarın tazmin edilebilirliği

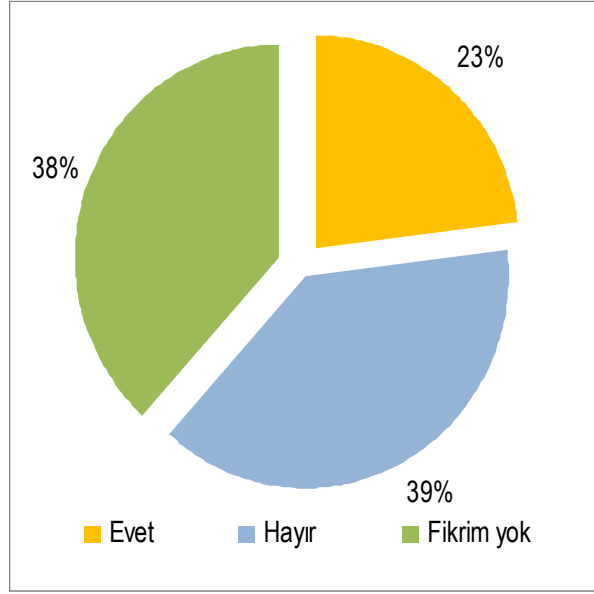
Sigortası bulunan dönemlerde işletmelerde hasar oluştuysa tazmin edilip edilmediği sorusuna, bir işletme cevap vermemiştir. Cevap veren işletmelerden %17 evet cevabı vermiştir. %58' i hasarının karşılanmadığını, %25' i yetkilisi ise bir fikirleri olmadığını beyan etmişlerdir (Şekil 4.17.).

Şekil 4.17. Hasarların sigorta tarafından tazmin oranları.

4.5.6 Tazminatın yeterliliği

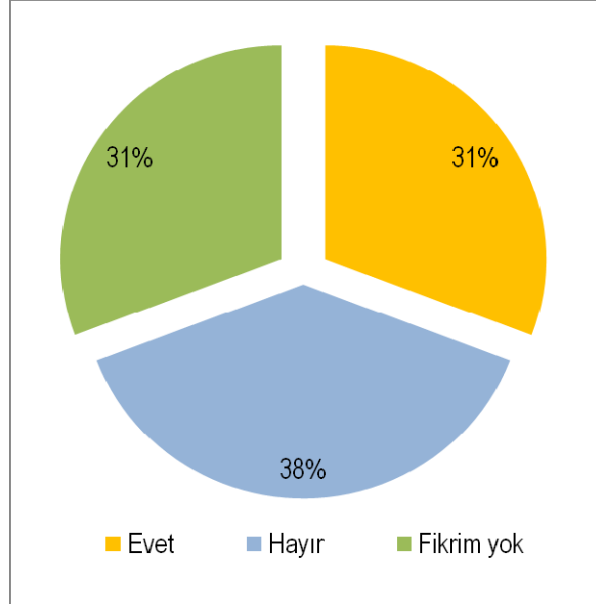
Hasar karşılığında ödenen tazminatların tatmin ediciliği sorusuna %23 oranında işletme tazminatı tatmin edici bulunduğunu, bunun yanı sıra %39 oranında işletme ise tazminatların tatmin edici olmadığını belirtmiştir. Ayrıca %38 bu konuda fikri olmadığını beyan etmiştir (Şekil 4.18.).

Şekil 4.18. Hasar tazminatlarının tatmin ediciliği.

4.5.7 Sigorta primlerinin miktarı

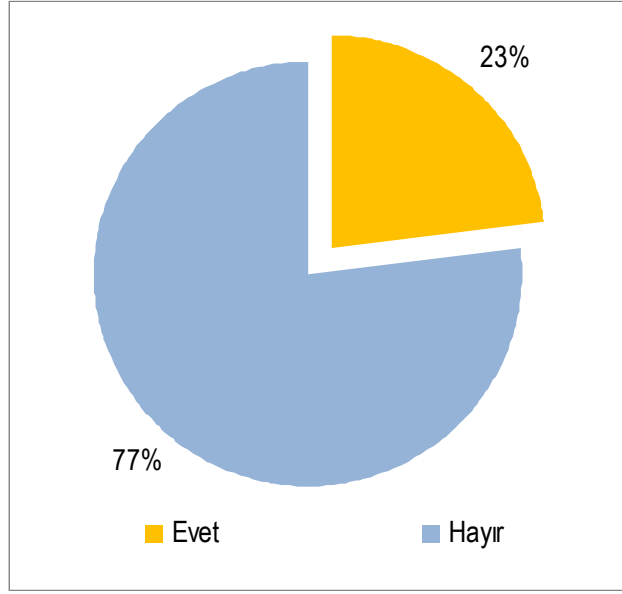
Üreticilere sigorta primlerinin miktarlarını makul bulup bulmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Üreticilerden %31'i primleri uygun bulduklarını, %38' i üretici prim miktarlarının uygun olmadığını, %31' işletmenin yetkilisi bir fikrinin olmadığını bildirmiştir (Şekil 4.19.).

Şekil 4.19. Sigorta primlerinin makul bulma oranları.

4.5.8 İşletmede hırsızlık olayları

İşletmelerinde hırsızlık olayı yaşanıp yaşanmadığı sorusuna üretici işletmelerden %23 hırsızlık olayı yaşadıklarını, %77 işletme ise bu durum ile karşılaşmadıkları bildirmiştir (Şekil 4.20.).

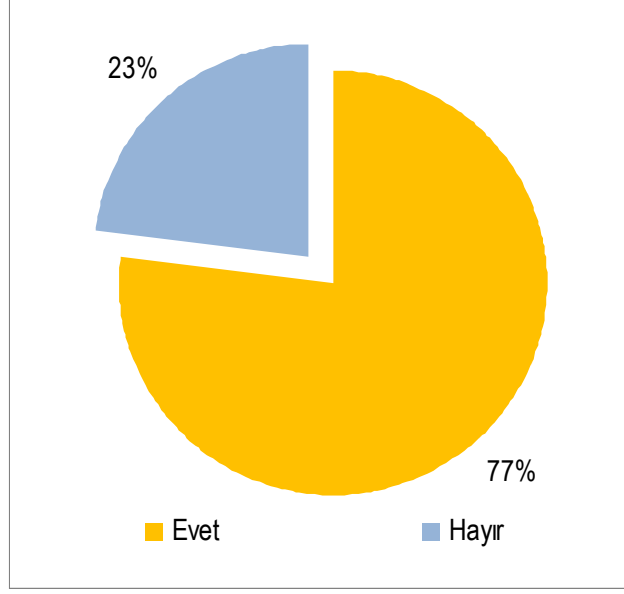

Şekil 4.20 Hırsızlık olayı yaşanan işletmeler.

4.6 Mevcut Mevzuat ve Hukuksal Süreç

4.6.1 İşletmelerde mevzuata hâkimiyet

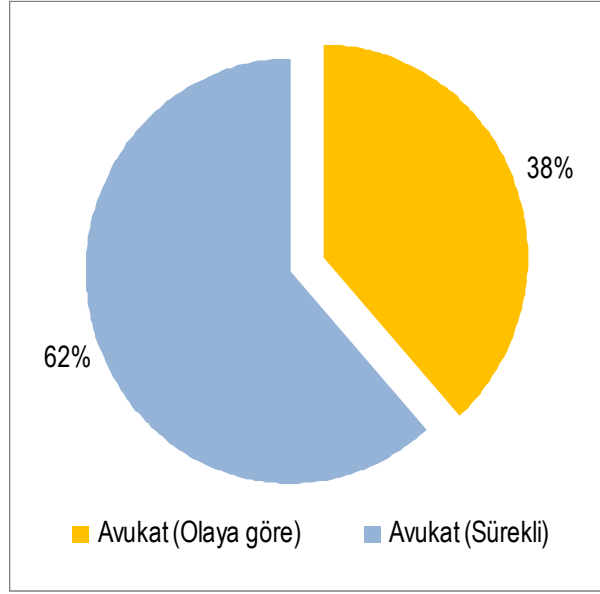
İşletmelerin yetkililerine su ürünleri mevzuatına hâkim olup olmadıkları sorulmuş, üretici işletmelerden alınan cevaplarda %77 işletmenin mevzuata hâkim olduğunu, %23 işletmenin ise olmadığını beyan ettiği gözlenmiştir (Şekil 4.21.).

Şekil 4.21. İşletmelerde mevzuata hâkimiyet.

4.6.2 Hukuksal sorunların çözümünde alınan destek

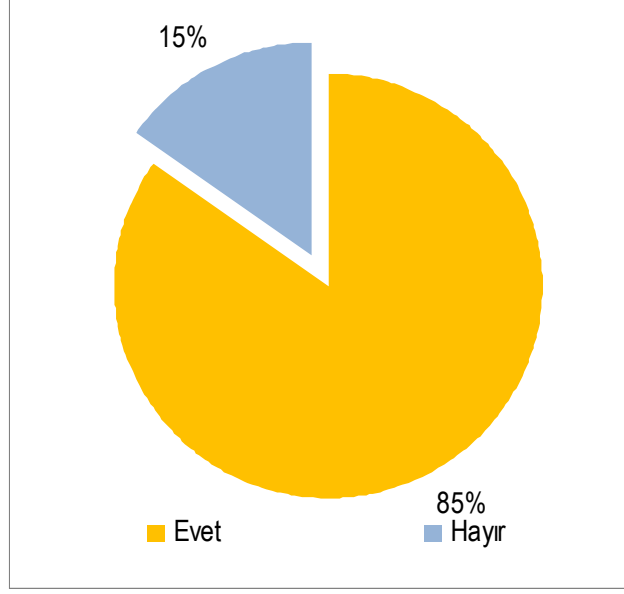
İşletme kaynaklı hukuksal sorunların çözümünde nereden destek alındığı sorusuna işletmelerin tamamı “avukat” cevabını vermiştir. Ancak bu işletmelerden %38’ i olaya göre, %62’ si ise sürekli olarak bir avukattan destek aldıklarını beyan etmişlerdir (Şekil 4.22.).

Şekil 4.22. İşletme kaynaklı hukuksal sorunların çözümünde hukuksal desteğin kaynağı.

4.6.3 Yargıya intikal etmesi gereken sorunlar

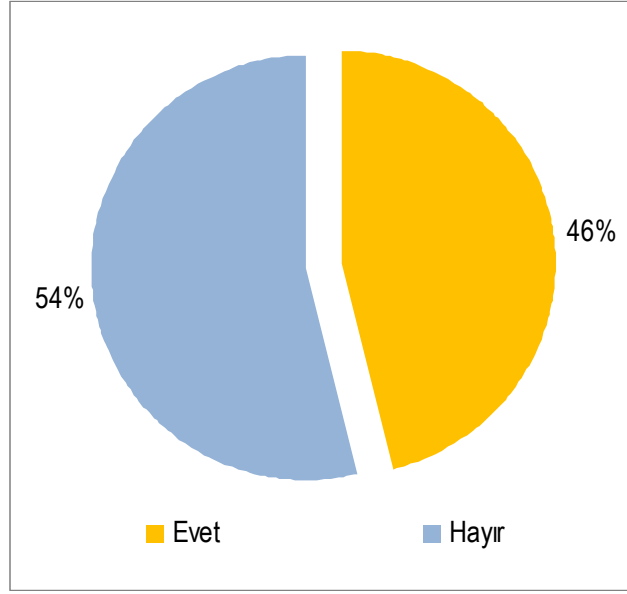
Üreticiler, işletme kaynaklı yargıya intikal etmesi gereken sorunları olup olmadığı şeklindeki soruya %85' i evet, %15' i hayır şeklinde cevap vermişlerdir (Şekil 4.23.)

Şekil 4.23. İşletme kaynaklı yargıya intikali gereken sorunu olan işletmeler.

4.6.4. Hukuksal sorunların varlığında yargıya başvurmaya tercih eğilimi

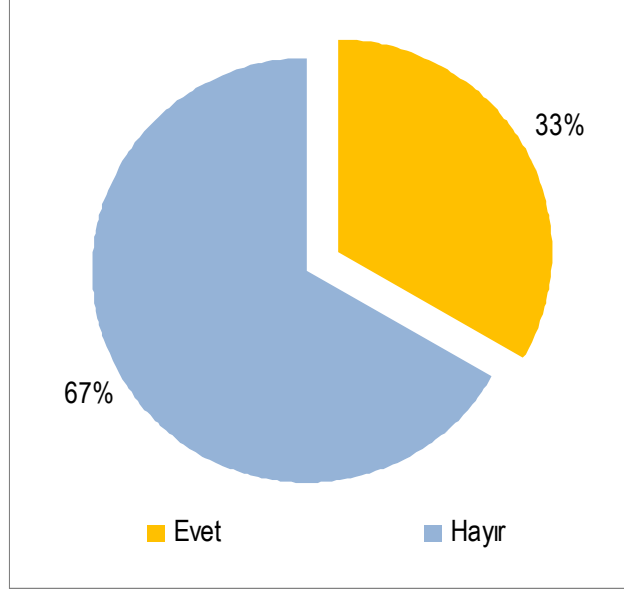
İşletmeler sorunların çözümü konusunda yargıya gitmeyi tercih edip etmedikleri sorulduğunda %54 işletme tercih etmediğini, %46 işletme ise sorunlar karşısında yargı yolunu tercih ettiğini beyan etmiştir (Şekil 4.24.).

Şekil 4.24. Hukuksal sorunlarını yargıya intikal ettirmeyi tercih eden işletmeler.

4.6.5 Yargıya intikal eden sorunlarda elde edilen sonuçlardan memnuniyet

İşletmelere yargıya intikal eden sorunları nedeni ile elde edilen sonuçları tatmin edici bulup bulmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Üreticilerden %33' ü evet, %67' si hayır şeklinde cevap vermişlerdir (Şekil 4.25.)

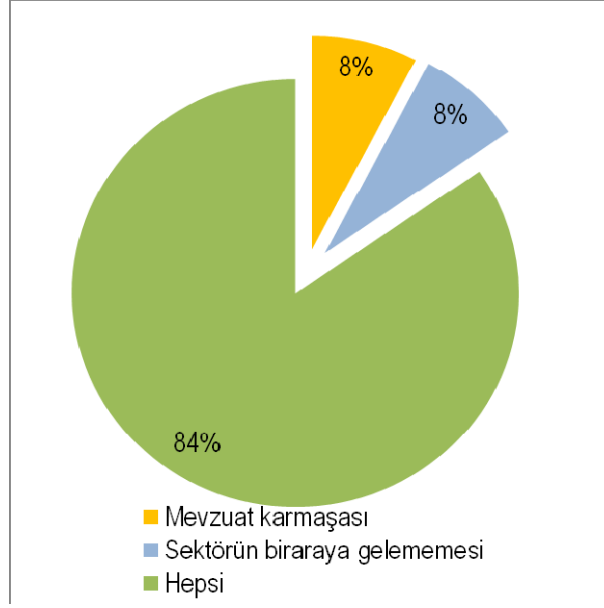

Şekil 4.25. Yargıya intikal eden uyuşmazlıklarda alınan sonuçları tatmin edici bulma oranı.

4.7 Üretim Sürecinin Genel Sorunları

4.7.1 Sektörün genel sorunları

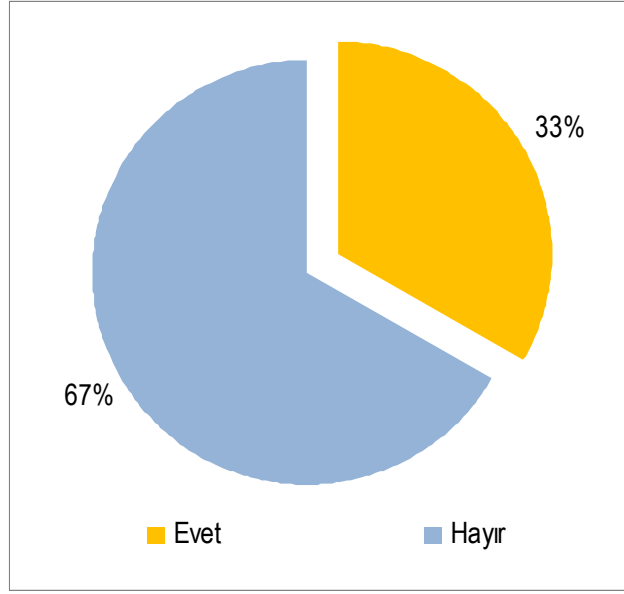
Sektörün başlıca sorunları sorulduğunda, üretici işletmelerden %8' i mevzuat karmaşasını başlıca sorun olarak belirtmiş, %8' i sektörün bir araya gelememesini öngörmüştür. Bunun yanı sıra %85 işletme su ürünleri politikalarının oluşturulamaması, sektörün lobi faaliyetinin olmaması, hukuksal sürecin yavaş ilerlemesi ve mevzuatın yeknesaklık kazanamaması gibi birçok konuyu kapsayan genel sorunları olduğunu belirtmiştir (Şekil 4.26.).

Şekil 4.26.Sektörün başlıca sorunları.

4.7.2 Ürünlere sağlanan devlet desteklerinin yeterliliği

Ürünlere yapılan destekleme miktarlarının uygunluğu sorusuna % 33 üretici evet cevabı verirken, % 67 üretici yeterli bulmamıştır. Bir üretici bu soruyu yanıtlamamıştır (Şekil 4.27.)

Şekil 4.27. Ürün başına destekleme miktarını makul bulan işletmeler.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Ege Bölgesi'nde 1000 ton/yıl üzerinde deniz balıkları üretimi yapan ağ kafes işletmelerinin yaşadıkları hukuksal süreç ve bu süreçte karşılaştıkları sorunların boyutunu ortaya koyan bu çalışmada, farklı içerikte hazırlanan sorular ile mevcut durum ile ileriye dönük yapılanma için gerekli ön bilgiler temin edilmeye çalışılmıştır.

Tesislerin kuruluş ve kiralama aşamasının büyük çoğunlukla 1-2 yıl aralığında tamamlandığı görülmektedir. Bununla birlikte işletmelerin %23'ünün kurulum aşamasını 2-3 yıl içinde, yine tesislerin %15'i kiralama işlemlerini 2 yıldan uzun sürede tamamlaması üretime geçilecek sürenin uzamasına, bu durumda da ekonomik kayıpların oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum 14-17 ay aralığında pazara sunulacak üretim ile birlikte ele alındığında sürenin uzunluğu daha çarpıcı hale gelmektedir. Ayrıca üretime geçmek için sürenin bu kadar uzun sürmesinin temel nedeninin bürokratik işlemlerden kaynaklanması da en büyük handikaptır.

Üretim için kiralama bedelleri birçok işletme tarafından yüksek bulunmaktadır. Kira bedelinin yüksek bulunmasında en önemli etken "sektörün üretim yaptığı bölgelerden uzaklaştırılmak istenmesi" olarak gösterilmektedir. Araştırma kapsamında görüşülen işletmelerin kiralama bedellerinin yüksek tutulmasını kendilerine karşı olan olumsuz tavrın göstergesi olarak değerlendirmektedirler. Özellikle ülkenin farklı bölgelerinde dönüm başına alınan ücretlerde standartların oluşmamış olması ve il yönetimlerinin keyfî fiyat politikaları bu kanıyı

güçlendirmektedir. İzmir Bölgesinde bir dönümlük deniz alanının yıllık kirası 3500 TL iken, Muğla' da 2500 TL, Mersin' de 1000 TL' ye kiralamak mümkündür. Bununla birlikte yurt dışında özellikle İtalya'da denizalanı kiralama bedelleri son derece düşüktür (Dönümü 100 Euro). Bu da tamamen üretim sektörüne dönük olan ve tüm girdileri neredeyse ülke kaynakları ile karşılanabilen bu sektörün desteklenmesindeki en önemli sıkıntılardan birini oluşturmaktadır.

İşletmeler büyük oranda ağ kafeslerini ilk kuruldukları alandan taşınmak zorunda kalmışlar, taşınmamış olanların da büyük çoğunlukla taşınması gerektiği görülmüştür. Dolayısıyla görünen odur ki taşınma, çalışma kapsamına dâhil işletmeler için gündemdeki en ciddi sorundur. İşletmelerin kuruluş aşamalarından bu yana tamamına yakınının ya taşınmış ya da taşınması gerekliliği olduğuna bakılırsa sorunun çok çeşitli yönleriyle incelenmesi gerekmektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğu taşınma sürecine girmiş, yer değiştiren işletmelerde taşınma işlemlerini son bir yıl içinde tamamlamışlardır. Anket sonuçları göstermektedir ki taşınma maliyetleri yüksektir ve bölgeye göre ciddi farklılıklar göstermektedir. Ağ kafeslerin taşınması gereken mesafe, kapasite, derinlik gibi etkenler maliyeti doğrudan etkilemektedir. İşletmelere zorunlu olarak taşınmaları gerektiği bildirilmesine rağmen lojistik ve ekonomik destekten kimse söz etmemektedir. Üreticiler büyük çoğunlukla taşınma maliyetleri ve lojistik desteklerini kendileri karşılamak zorunda kalmakta, özel koşullu kredi temin edememektedirler. Bu yapılan uygulamalar kısa ve uzun dönemde belirlenmiş olmayan su ürünleri politikalarının yansımasının sonucu

olmakta ve bu durum meclisteki güçlü su ürünlerine karşı olan lobilerin devreye girmesiyle daha da sıkıntılı durumlara neden olmaktadır.

Tesislerin taşınma zorunluluğunu doğuran en ciddi neden yasal koşullardır. Sevindirici olan, bir kısım işletmenin kapasite artırımı sebebi ile taşınmak zorunda olmasıdır. Ortam koşullarının istenen koşullar dışına çıkması sebebi ile taşınan işletme yüzdesinin son derece düşük olduğu dikkat çekicidir. Kaldı ki ortam koşullarının istenen koşullar dışına çıkmasının da sebepleri çalışma içinde tartışılmamıştır. Büyük kapasiteli işletmeleri ele alan bir araştırma içinde bu oranın oldukça düşük kaldığı değerlendirilmektedir. Sorunun cevabı, ortam koşullarının kirlilik anlamında değişim olmadığı yapılan görüşme ile ortaya çıkarılmıştır.

Üreticilerin tamamı su ürünleri yetiştiricilik sektörü aleyhinde bir kirlilik propagandasının olduğu ve bu propagandanın başarılı olduğu kanısındadır. Taşınma sebeplerine yönelik sorulara verilen cevaplar ile birlikte değerlendirildiğinde, kirlilik sebebi ile bir taşınma zorunluluğuna rastlanmadığı da dikkate alınacak olursa kirlilik propagandasının dayanaksızlığı göz önüne çıkmaktadır. Buna rağmen kirlilik propagandasının başarılı olmasının sebebi olarak ise çeşitli nedenler gösterilmekle birlikte en önemli nedenin “halkın yeterli bilgiye sahip olmaması” olduğu işletmelerce düşünülmektedir. Bu propagandayı yapanların bir kısmının da yeterli bilgiye sahip olmadığı aynı şekilde anketten çıkan sonuçlar arasındadır. Propagandanın etkili olduğu kitlelerin de konu hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları,

doğru bilgilendirilmeleri halinde kamu tepkisinin de farklılaşacağı düşünölmektedir. Temel olarak ağ kafeslerin dış ortama taşınmalarının isteminde en önemli neden turizm sektörünün yoğun baskısıdır. Bununla birlikte tesislerin kurulum yıllarında çevre bölgelerde herhangi bir yerleşim alanı (yazlık siteler) bulunmamasına rağmen günümüzde bu alanlara kurulan sitelerin ve turistik tesislerin koylar üzerinde hâkimiyet kurma isteğinin önde gelmesidir. Bu durum ölkemizin üretim yapılacak alanları net olarak belirlememesi, daha önce belirlenen alanların ise yoğun turizm isteğı altında boşaltılması talebine dayanamamasıdır. Bununla birlikte üretim miktarlarının proje kapasitelerinin üzerine çıkması koyların taşıma kapasitelerinin düşmesine neden olmakta, bu durum denizel ortamda konu dışı kesimler tarafından kirlilik olarak adlandırılmaktadır. Bu gibi durumlar ile karşılaşmamak için tesislerin de üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi zorunludur.

Su ürünleri üreticilerini ciddi bir hukuksal sorunları olarak da “sigorta sorunu” dikkat çekmektedir. İşletmelerin çok büyük çoğunluğu ürettiğı balıkları sigortalamamaktadır. Yine çok yüksek oranda işletme ağ kafes istemlerini de sigorta yapmamaktadır. Bunun sebepleri araştırıldığında işletmelerin ödeme koşullarını oldukça ağır buldukları, sigorta kapsamının yetersiz olduğı ve sigorta firmalarının bu tür işletmeleri sigorta yapmakta isteksiz oldukları ortaya çıkmaktadır. Ayrıca üretici firmalar sigorta primlerini de yüksek bulmaktadırlar. Bununla birlikte özellikle prim miktarlarının uygunluğunu değerlendirecek bilgiye sahip olmadığını beyan eden tesis sayısı da

azımsanamaz orandadır. Yapılan üretimin biyolojik kökenli olması, üretimin açık deniz şartlarında gerçekleşiyor olması, üretim sürecinin uzunluğu, balıklarda hastalık etkenlerine bağlı olarak satış boyuna gelmeden karşılaşılan yoğun ölüm riski ve ülkenin içinde bulunduğu sosyo-kültürel yapı (özellikle sektörde görülen hırsızlık olayları için, suiistimaller) sigorta şirketlerinin primlerinin yükselmesine temel dayanak oluşturmaktadır. Tüm bu girdiler birlikte ele alındığında her iki taraf içinde sigorta işlemlerinin hem varlığı hem de yokluğu ciddi sorunlar yaratabilecektir. Burada ilginç olan sonuç sigortası olmasına rağmen tesislerin %58'inin hasarını karşılayamadıklarını beyan etmesidir. Bu üzerinde hukuksal olarak ciddi olarak durulması gereken bir konudur. Bu durum üreticilerin sigorta konusuna mesafeli olduklarının yanında konuya çok da vakıf olmadıkları sonucunu doğurmaktadır. Ankete katılan işletmelerde konu ile ilgili sorulara verilen yanıtlar genellikle duyumlara ve önyargılara dayalı olduğu yapılan kişisel görüşmelerden de tespit edilmiştir.

Sık yaşanan sorun olarak bilinen hırsızlık vakalarına ise büyük işletmelerde pek rastlanmadığı, hırsızlık yaşanmış işletme oranının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bundaki en önemli etken gelişen teknolojiye bağlı olarak kafes sistemlerinin hem su üstü, hem su altı tarama cihazları ile gözleniyor olmasıdır. Bununla birlikte gece görüş teknolojileri sayesinde kafes ortamının geceleri de sorunsuz gözlenmesi söz konusudur. Yinede ağ kafeslerde özellikle hava koşulların kötü olduğu zamanlarda hırsızlık olaylarının yaşandığı unutulmamalıdır.

Öne çıkan sonuçlardan biride yüksek oranındaki üreticinin su ürünleri mevzuatına hâkim olduğunu bildirmesidir. İşletmeler buna karşın yasal bir zorunluluk da bulunmamasına karşın hukuksal sorunlarının tamamında avukat desteği almaktadırlar. Bir kısım işletme sürekli olarak avukattan destek almakta, geri kalanlar ise olaylara göre yine avukattan hukuksal destek sağlamaktadır. Yasalar gereği avukat bulundurma zorunluluğu olmayan işletmelerin dahi tamamının sorunların çözümünde avukattan hukuksal destek alması olumludur.

Ankete katılan işletmelerin büyük çoğunluğunun işletmesine ilişkin olarak yargıya intikal etmiş sorunu bulunmaktadır. Bir kısmının da ise yargıya intikal etmesi gereken veya henüz intikal etmemiş sorunları mevcuttur. Bu durum tüm ticari işletmeler için olduğu gibi, çalışma kapsamındaki su ürünleri üreticilerinin de mutlaka adliyeye intikal eden hukuksal sorunlar ile karşılaştığı sonucunu ortaya koymaktadır. İşletmeler kısmen hukuksal sorunların çözümünde yargı yolunu tercih etmektedirler, ancak büyük çoğunluk, yargıdan elde ettiği sonuçlardan tatmin olmadığını beyan etmektedir. Buna rağmen kaçınılmaz olarak yargı yoluna başvurmak zorunda kaldıkları ortaya çıkmaktadır.

Sektörün başlıca sorunlarına verilen cevaplarda çoklu seçenekler tercih edilmiş, bunlar içinde en öne çıkanlar mevzuat karmaşası ve sektörün bir araya gelememesi olarak belirlenmiştir. Su ürünlerine ilişkin mevzuatın, sadece tesis kuruluşu aşamasında başvuru yapılması gereken merci sayısı dikkate alındığında son derece karmaşık

olduğu ortadadır. Sektörün bir araya gelememesi, bir lobi oluşturamamasını sonuçlamaktadır. Herkesin bildiği balığın faydaları, üretim yapılmadığı takdirde karşılaşılabilecek balık fiyatları, sektörün ekonomiye katkıları, sebep olduğu kirlilik miktarı ve başka sektörlerle kıyaslanması kamuya aktarılamamaktadır. Bunların yanı sıra üreticiler büyük bir çoğunlukla kilo başına yapılan destekleme miktarlarını da yeterli bulmaktadırlar.

Tüm bulgular değerlendirildiğinde aşağıdaki önerilerin sektörün önünü daha da açacak imkânlar yaratacağı düşünülmektedir.

1. Kiralama prosedürü kolaylaştırılmalı, yetkiler birleştirilerek, daha hızlı ve etkin bir kiralama yöntemi geliştirilmelidir.

2. Su ürünleri üretim alanları belirlenmeli, üreticilerin, sürekli yer değişikliği ile verim ve gelir kaybına uğraması ve ekonominin zarar görmesi önlenmelidir.

3. Taşınma gerekliliği içindeki işletmelere, taşınma maliyetleri de dikkate alınarak özel koşullu krediler sağlanmalıdır.

4. Kirlilik konusunda tek yanlı olarak yapılan propaganda, yetkili kuruluşlar tarafından yapılacak değerlendirmeler ve sonuçlarının kamuya açıklanması yolu ile bir bilgilendirmeye dönüştürülmelidir.

5. Su ürünleri üreticilerinin de yargıya başvurmakla elde edebilecekleri kararları tatmin edici bulmasını sağlayacak yasal eksiklikler giderilmelidir.

6. Sigorta konusunda yapılmaya başlanan düzenlemeler genişletilmeli, üreticilerin kolayca poliçe satın alabilmesi sağlanarak,

üreticinin sigortaya güven duymasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

7. Su ürünleri mevzuatı dağınıklıktan kurtarılmalı, mevzuat ihtiyaca cevap verir düzenlemelere kavuşturulmalıdır.

8.Su ürünleri yönetiminin yeniden organizasyonu sağlanarak en azından Tarım Bakanlığı bünyesinde Genel Müdürlük oluşturulmalıdır.

9.Bir çok alanda teşvik amaçlı geçici veya sürekli olarak gerçekleştirilen KDV oranı indirimi su ürünleri için de sağlanmalıdır

10.Yurtdışına gönderilen tek hayvansal ürün olan balık için sağlanan ihracat teşvikleri artırılmalıdır.

11.Sektör kendi içinde bir araya gelerek, hayata geçiremediği su ürünleri tanıtımı uygulamalarını artırarak, hem tanıtım ve bilgilendirme sağlamalı hem de lobi oluşturmalıdır.

12. Çiftliklerin birbiri ile çeliştiği düşünülen turizm sektörü temsilcileri ile bir araya gelerek paralel uygulamalar geliştirmeli ve karşılıklı faydaları geliştirmelidir. Yurtdışında yaygın ve ülkemizde de nadiren başlamış bulunan Orkinos çiftliklerine dalış, olta balıkçılığı gibi.

6.LİTERATÜR

- Allen, G.P., Borsford, W.L., Schuur, M.A.,Johnston, E. W.**, 1984. Bioeconomics of aquaculture. Development in Aquaculture and Fisheries Science. 13; 97-151.
- Alpbaz, A.** 1990. Deniz Balıkları Yetiştiriciliği. E.Ü. Su Ürünleri Fak. Yay. No: 20. İzmir.
- Anonim**, 2005. Deniz Ürünleri Yetiştiriciliğinde uygulanacak örnek teknik şartname. Aqua Life of Turkey. Sayı : 2. Mart-Nisan 2005 sayfa : 14-15 . İzmir.
- Anonim**, 2003. Türkiye su ürünleri yetiştiriciliği sorunları ve çözüm önerileri. Aquaculture. Ekim 2003. Sayı 4. sayfa 4-6.İzmir.
- Anonim**, 2006. Yeni Çevre Kanununun Su ürünleri yetiştiriciliğine Etkileri. (Editör tarafından Kamuran Patrona ile yapılan kişisel görüşme) Aqua Life of Turkey. Sayı: 10. Temmuz- Ağustos 2006 sayfa : 20-21. İzmir.
- Anonim**, 2007a. Sektörün 22 yıllık serüveni masaya yatırıldı. Aqua Life of Turkey. Sayı : 17. Eylül-Ekim 2007. sayfa 58-59. İzmir.
- Anonim**, 2007b. Kültür Balıkçılığı Ülke politikası halinde Geliştirilmeli. Aqua Life of Turkey. Sayı :16.Temmuz-Ağustos 2007. Sayfa 60-61. İzmir.
- Anonim**, 2008a. Deniz Altında 2 milyar dolar yatıyor Ama Yatırım Yapmak O Kadar Kolay Değil Çünkü Tam 11 Yerden İmza Gerekliyor. Balık Çiftliği Kurmak İçin Aralarında Genelkurmay'

ın da Bulunduğu 53 Dilekçe Gerekliyor. Aqua Life of Turkey. Sayı : 19. Ocak-Şubat 2008. Sayfa 38-39. İzmir.

Anonim, 2008b. Komşuyla Rekabet Kızışıyor. (Serkan Aksüyek'e ait kişisel gözlemi) Aqua Life of Turkey. Sayı : 19. Ocak-Şubat 2008. Sayfa 52-53 . İzmir.

Anonim, 2008c. İstanbul Üniversitesinin Güllük' teki Balık Ölümleri İle İlgili Raporu. Aqua Life of Turkey. Sayı : 1. Ocak-Şubat 2008. Sayfa 60-61. İzmir.

Anonim, 2008d. Tebliğ Tarım Ve Köyişleri Bakanlığında : Tarımsal Üretime Yönelik Düşük Faizli Yatırım Ve İşletme Kredisi Kullandırılmasına İlişkin Uygulama Esasları tebliği (Tebliğ No : 2008/10) Aqua Life of Turkey. Sayı : 20. Mart –Nisan 2008. Sayfa 10-14. İzmir.

Anonim, 2008e. Çiftliklere Yabancı Sermaye. Aqua Life of Turkey. Sayı : 1. Ocak-Şubat 2008. Sayfa 62. (Milliyet 21 Ocak 2008) İzmir.

Anonim, 2008f. Gerçeklere Göz Yummak Çevre Katliamına Ortak Olmaktır. Aqua Life of Turkey. Sayı : 14. Mart-Nisan 2007. Sayfa 34-37 (Su ürünleri platformu), İzmir.

Anonim, 2008g. Çiftlikler İçin Sigortanın önemi artık anlaşılmalı. Su dünyası. Sayı 16. Sayfa 37. İzmir.

Basurco, B. 2003. Mediterranean Aquaculture. Options Méditerranéennes. Series Cahiers. Options Méditerranéennes. Series Cahiers.

- Basurco, B.**, 2000, Offshore mariculture in Mediterranean countries, Mediterranean Offshore Mariculture, CIHEAM, Serie B, Etudes et Recherches, Numero 30, Zarragoza
- Beveridge, M.C.** 1996. Cage Aquaculture. Fishing News Books. Cariton. Australia.
- Cho. C.Y., J.D. Hynes, K.R. Wood, and H.K. Yoshida.** 1994. Development of high-nutrient-dense, low-pollution diets and prediction of aquaculture wastes using biological approaches. Aquaculture, 124: 293-305.
- Çelikkale, S., Düzgüneş, E., Okumuş. İ.** 1999. Türkiye Su Ürünleri sektörü. İstanbul Ticaret Odası. Yayın No: 1999-2
- Eke, S.** 2006. Su ürünler Yetiştiricilik Sahaları Taşıma kapasitesinin Belirlenmesi Çalıştayı. Aquaculture and Fisheries. Sayı 4. Temmuz 2006. Sayfa 10-11. İzmir.
- FAO** (Food and Agriculture Organization of the United Nations) 2007. Fisheries Department. Databases and Statistics: <http://www.fao.org/fi/statist/statist.asp>
- Gündoğdu, V., Tuzcu, D. Elele, M.** 2004. Su Ürünleri İşleme Tesisleri ve Kültür Balıkçılığı Projelerinde ÇED Uygulamaları-İzmir Örneği E.Ü. Su Ürünleri Dergisi, 21 (1-2): 49-52.
- Güre, F.** 2006. Balık Çiftliklerinin Olası Çevre Etkileri. Aquaculture and Fisheries. Sayı 5. Ekim 2006. Sayfa 32-33. İzmir.

- İşgören, D.** 1995. Güney Ege’de Çipura Levrek İşletmelerinde Ekonomik Optimizasyon, Verimlilik ve Arttırıcı Önlemler, TÜBİTAK, Proje no DEBAG -101, İzmir, 64 s.
- Korkut, A.Y.ve Gamsız, K.** 1998. Ülkemiz Ağ Kafes Yetiştiriciliğinde Alternatif Sistem: Açıkdeniz Kafesleri (Off-Shore), Tarım Dünyası, Sayı 4, Bir Numara Yayıncılık İstanbul, s 46-47.
- Macalister, G.** 1993. Türkiye’deki Kıyı Alanlarında Su Ürünleri Yetiştiriciliğine Uygun Sahaların Tespiti, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Cilt I. Ankara, 223 s.
- Okumuş, İ., Atasaral, Ş., Sezerli, R.** 2003. Yeni bir üretim sektörü ve akuatik kaynak kullanıcısı olarak akuakültür. Türk Sucul Yaşam Dergisi, 1:1, Ankara.
- Özgül, A.** 2003. İzmir İlinde Deniz Balıkları Yetiştiriciliğinin Mikro ve Makro Ölçekte Değerlendirilmesi. E.Ü. Fen Bilimleri yüksek Lisans Tezi. Bornova. İzmir.
- Papoutsoglou, S. E.** 2000, Monitoring and Regulation of marine aquaculture in Greece: licensing, regulation of control and monitoring guidelines and procedure. Journal. Apply Ichtho.16. Blackwell, Verlag, Berlin, p167-171.
- Shepherd, J., Bromage, N.** 1988. Intensive Fish farming. BPS Professional Boks. 404 p

- Stephanou, D.**, 2000. Experience of offshore fish farming in Cyprus, Mediterranean Offshore Mariculture, CIHEAM, Serie B, Etudes et Recherches, Numero 30, Zarragoza.
- Sunlu, U., Egemen, Ö., Kaymakçı, A.** 1998. Urla iskelesi ağ kafeslerde yapılan balık yetiştiriciliğinin su kalitesine olan etkilerinin araştırılması. 14. Ulusal Biyoloji Kongresi, Bildiri ve poster özetleri kitapçığı, s 111, Samsun.
- Tekinay A.A., Güroy, D., Çevik, N.** 2006. E.Ü. Su Ürünleri Dergisi 2006 E.U. Journal of Fisheries & Aquatic Sciences 2006 Cilt/Volume 23, Ek/Suppl. (1/1): 295-298.
- Tekinay, A.** 2005. XII. Ulusal Su ürünleri Sempozyumu Sonuç Bildirgesi. Aqua Life of Turkey. Sayı : 5. Eylül-Ekim 2005 sayfa : 12-14. İzmir.
- TÜİK.** 2008. 2008 yılı su ürünleri İstatistikleri T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Kurumu ANKARA
- Yayın, T.** 2003. Mevzuata yönelik sorunlar Aqua culture. Ekim 2003.Sayı 4. sayfa 4-6.İzmir.
- Yıldırım, Ş.** 2004. Türkiye denizlerinde Ağ Kafeslerde Balık Yetiştiriciliği Teknolojisi Üzerine Araştırmalar. E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü. Bornova. İzmir.
- Yıldırım, Ş.,** 2004. Türkiye'deki Orkinos (*Thunnus thynnus* Linnaeus, 1758) Çiftliklerinin Bazı Saha Sistem ve Faaliyet Özellikleri

Üzerine Bir Çalışma. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi, 21 (3-4): 301-305.

Yıldırım, Ş., Alpbaz, A. 2005a. Türkiye Denizlerinde 100 ton/yıl ve Üstü Üretim Kapasitesi Olan Balık Çiftliklerinin Bazı Üretim Saha Özellikleri Üzerine Bir Çalışma. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi, 22(1-2): 53-58.

Yıldırım, Ş., Alpbaz, A. 2005b. Türkiye Denizlerinde 100 ton/ yıl ve Üstü Üretim Kapasitesi Olan Balık Çiftliklerinin Ağ Kafes Sistemlerinin Bazı Özellikleri Üzerine Bir Çalışma. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi, 22(1-2): 49-52.

Yıldırım, Ş., Alpbaz, A. 2005c. Türkiye Denizlerinde 100 ton/ yıl ve Üstü Üretim Kapasitesi Olan Balık Çiftliklerinin Üretim Faaliyeti Özellikleri Üzerine Bir Çalışma. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi 22(3-2): 251-255.

Yiğit, M. 2006. Uluslar arası Açık deniz Akvakültür Çalıştayı Tamamlandı. Aquaculture and Fisheries. Sayı 5. Ekim 2006. Sayfa 14-15. İzmir.

Sektörün bir araya gelememesi

Hükümet desteği (mevzuat)

Diğer

16.Ürettiğiniz balıklar sigortalı mı ? evet hayır

17. Ağ kafes sisteminiz sigortalı mı ? evet hayır

18. Cevabınız hayır ise neden ?

Kapsamı yetersiz

Ödeme koşulları ağır

Hasarın ödenmesi ile ilgili prosedür sorunlu

Firmalar sigorta yapmakta isteksiz

Hasarın karşılanacağından emin değiliz

Diğer

19.Sigortanız var ise , hiç hasar oluştu mu ? evet hayır

20.Hasar oluştuysa tazmin edildi mi ? evet hayır

21.Ödenen hasar tatmin edici mi ? evet hayır

22.Sigorta primleri uygun mu ? evet hayır

23.Su ürünleri konusunda sabit bir politikanın varlığına inanıyor musunuz ?evet hayır

24.Siyasi irade (iktidar) ve devlet politikaları ile su ürünleri sektörünü uyumlu görüyor musunuz ?

evet hayır

25.Mevzuatı yeterli buluyor musunuz ? evet hayır

26. Mevzuata hakim misiniz ? evet hayır

27.İşletme kaynaklı hukuksal sorunların çözümünde nerelerden destek alıyorsunuz ?

Avukat (olaya göre) avukat (sürekli) diğer yetiştiriciler üniversite diğer

28.İşletmenize ilişkin olarak yargıya intikal etmiş hukuksal uyuşmazlığınız mevcut mu ?

evet hayır

29.İşletmenize ilişkin olarak yargıya intikal etmesi gereken sorun var mı ? evet hayır

30.Sorunların çözümünde yargı yoluna gitmeyi tercih ediyor musunuz ? evet hayır

31.Yargıya intikal etmiş sorunlarınızda aldığımız sonuçları tatmin edici buluyor musunuz ?

evet hayır

32.Yasal düzenlemelerde eksik veya yanlış bulduğunuz değiştirilmesini istediğiniz noktalar ?

33.Sektörün gelişimi için ihtiyaçlar ?

34.Sektörün başlıca sorunları

Mevzuat karmaşası

- Politikaların oluşturulamaması ve sürekli olamaması
- Sektörün lobi faaliyetinin olmaması /yetersiz olması
- Sektörün biraraya gelememesi
- Diğer

Özgeçmiş

Serkan İNCEKAŞ, 1971 İzmir Karşıyaka doğumlu olup, Türk Vatandaşıdır. Şemikler Lisesinden mezun olmuş, Hukuk öğrenimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde 1993 yılında tamamlamıştır. Avukatlık stajının ardından kurduğu bürosunda serbest avukat olarak meslek yaşantısını sürdürmektedir. İzmir Barosu Dergisi ve Bültenlerinde yayınlanmış çeşitli çalışmaları bulunmaktadır. Türkiye 1.Bilişim Şurası'na bir bildiri ile katılmıştır. İvhp (İnternet ve Hukuk Platformu) üyesidir. İzmir Barosu İnternet ve Bilişim Komisyonunda ve Meslek Sorunları komisyonlarında çalışmış, 2001-2003 yılları arasında Karşıyaka Adli Müzaheret Büro Şefi ve Karşıyaka İlçe Temsilciliği yapmıştır. Yasa değişikliği ile kurulan İzmir Barosu Adli Yardım Bürosu Yürütme Kurulunda görev yapmıştır. Halen İzmir Barosu Staj Eğitim Merkezinde seminerler vermekte ve İzmir Barosu Danışma Meclisi Başkanlık Divanı üyesi bulunmaktadır. Karşıyaka Spor Kulübünde öğrencilik yıllarında sporcusu bulunduğu futbol altyapı yönetim kurullarında görev yapmıştır. "Biz Karşıyakalıyız" adlı bir kitabı bulunmaktadır. Evlidir.